

I. ISTORIE/HISTORY

Istoricul satului Izvin, județul Timiș

The History of Izvin Village, Timis County

*Ioan Traia,
Muzeul Satului Bănățean, Timișoara*

Abstract

The influence of the environment factors over man has gradually decreased, as man has augmented the necessary means for submitting and modifying the environment in his favor. Regarding Izvin, the whole amount of pedoclimatic agents, the climate with Mediterranean influences, the thermal regime, pluviometric, the good potability of water, etc. have concurred to the creation of continuous sedentary habitat starting from the dawn of day.

Key words; *relief, flora fauna, climate, evolution.*

Istoria perioadei vechi

Legătura dintre factorii geografici ai unui loc și viața oamenilor care au locuit din cele mai îndepărtate timpuri pe acel loc a fost sesizată, încă din antichitate Geografia locului, acest complex format din relief, floră faună, climă, precipitații, vânturi predominante au fixat în timp și spațiu un anumit habitat. Modul în care oamenii din acel areal, niciodată încremenit ci aflat într-o permanentă pulsație dinamică, au reușit să se adapteze factorilor de mediu explică multe în legătură cu simbioza ancestrală om-natură, sau natură-om. Influența factorilor de mediu asupra omului a avut un rol hotărâtor în preistorie, atunci când omul a fost aproape robul acestor factori, dar influența lor va scadea treptat pe măsură ce omul și-a sporit mijloacele necesare pentru a supune și modifica mediul înconjurător în favoarea sa.

Referitor la Izvin, întreaga sumă de factori pedoclimatici, climatul cu nuanțe mediteraneene, regimul termic, pluviometric, potabilitatea bună a

apei, etc., au concurat la crearea unor condiții de habitat sedentar continuu începând încă din zorii istoriei.

Începând cu mileniul al VI-lea î.Hr. odată cu apariția primelor culturi specifice epocii neolitice, caracterizate prin apariția uneltelor de piatră șlefuită, a unor meșteșuguri casnice (olărit, țesut), prin perfecționarea unor noi unelte și arme, s-a ajuns la o modificare de structură a îndeletnicirilor prin introducerea cultivării primitive a plantelor și domesticirea animalelor. Toate acestea au concurat hotărâtor și la o modificare organizatorică prin formarea triburilor gentilice, ale căror așezări, de obicei deschise, le găsim în special pe malul cursurilor de apă. Deasemenea numeroasele descoperiri arheologice din microzona cercetată (așezarea din epoca culturii primitive de la locul numit „După vii” din **Izvin**) dezvăluie numărul mare de așezări, cât și dinamismul lor intern, ceea ce indică un spor de populație ridicat, fiind rezultatul firesc al unor condiții optime de viață.

Așezarea „paleolitică” de la **Izvin** „După Vii” a ridicat, încă de la început, semne de întrebare referitoare la seriozitatea atribuirii cronologice și necesitatea includerii ei în LMI (Lista Monumentelor Istorice) Timiș. Verificările minuțioase de bibliografie nu au putut identifica nici cea mai vagă informație despre existența unei așezări paleolitice în hotarul acestei localități. S-au purtat, de asemenea, numeroase discuții cu specialiști avizați în domeniu, nici unul dintre aceștia nu aveau cunoștință despre piese paleolitice provenind din acest areal. De asemenea, datarea obiectivului (ca și în cazul siturilor „paleolitice” de la Stanciova „Grădiște”, Unip „Dealul Cetățuica”, Unip „Oceala”) în mileniul VI î.Hr. este o scăpare evidentă a LMI, mileniul respectiv corespunzând neoliticului și nu paleoliticului. În atare condiții, singura informație utilizabilă era reprezentată de toponimul „După Vii”, toponim identificat pe hărțile topografice la cca. 4,5 km NNE de biserica ortodoxă din **Izvin**, la obârșia Pârâului Vale. În septembrie – octombrie 2006, dar și în noiembrie 2007 membrii proiectului eGISpat Timiș întreprind mai multe campanii de cercetări arheologice de teren în hotarul nordic al localității **Izvin**, cercetări soldate cu descoperirea mai multor obiective arheologice. În punctul „După Vii” se descoperă o întinsă și bogată așezare multistratificată (preistorică, post-romană și medieval-timpurie) și care, în condițiile inexistenței așezării „paleolitice”, este considerată ca fiind cea la care face referire LMI Timiș 2004. Obiectivul respectiv este topografiat cu Stația Totală în noiembrie 2007.

Situl este amplasat pe versantul sudic al Dealurilor Recașului, subunitate a Dealurilor Lipovei, la obârșia Pârâului Vale, flancat la NV de Vf. Dealul Mare (Alt. 181,7 m), iar la E de Vf. Dealul Țiganului (Alt. 163 m), aproape de cumpăna de ape dintre Valea Gherteamoșului (N) și Valea

Begăi (S). La 100 m N de sit se află liziera sudică a Pădurii Zelenac. Actualmente situl este acoperit cu o bogată vegetație, rezultată în urma abandonării plantațiilor de vie care existau cândva aici. Atenționăm că o eventuală reintroducere în circuitul viticol și agrar (așa cum s-a întâmplat cu amplasamentul vecin, cel de pe Dealul Țiganului, aflat în E) ar afecta grav acest sit. Investigațiile periegetice întreprinse cu ocazia ridicării topografice au evidențiat un bogat material ceramic preistoric, post-roman (inclusive un fragment de factură romană) și medieval-timpuriu, cât și numeroase râșnițe din tuf vulcanic întregibile.

Suportul cartografic al parametrului morfometric pantă, evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea se află localizată la izvorul Pârâului Vale, pe versanții dreapta și stânga ai acestuia, panta accentuându-se către talvegul văii; versantul drept al văii are o pantă cuprinsă între 4 și 8 grade, iar cel stâng este ceva mai accentuat, cu o pantă de cca. 8 – 20 grade; spre zona de obârșie a văii pantele își diminuează amplitudinea, culmea dealurilor prezentând o pantă de numai 2 – 4 grade.

Suportul cartografic al parametrului morfometric expoziție evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: zona ideală de locuit, așa cum reiese din analiza factorului expoziție (și cum este dovedit și de descoperirile arheologice de suprafață) este versantul drept al văii, orientat către E și SE, fapt care-i conferea o iluminare și o încălzire naturală, cu precădere înainte de prânz; este unul dintre siturile care dovedește cel mai bine specularea factorilor geomorfologici favorabili ai terenului de către locuitorii acestuia.

Cercetările arheologice de suprafață efectuate cu prilejul ridicării topografice a obiectivului arheologic au relevat existența unui bogat material ceramic postroman și preistoric (epocă neprecizată), cât și a unor fragmente de râșniță din tuf vulcanic. În Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș, Secțiunea Arheologie, situl este menționat ca fiind așezare paleolitică, dar investigațiile au relevat existența în această locație a două așezări post-romane, dispuse în jurul unui izvor, care formează unul din brațele de obârșie ale Pârâului Vale, afluent dreapta al Canalului Bega. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (12); fragmente ceramice tipice nedesenate (5); fragmente ceramice atipice (44); fragmente tuf vulcanic (2); fragmente fier (1). Observațiile atente de teren relevă existența

unui sit important și care, în condițiile demarării unor cercetări arheologice sistematice, își va putea preciza importanța și relevanța științifică¹.

În a doua jumătate a mileniului al II-lea î Hr. și la începutul mileniului I î Hr., descoperirile arheologice de la Recaș, **Izvin**, Remetea Mare se înlanțuiesc definind o cultură complexă creată de triburile nord tracice din Câmpia Banatului și care preia tradițiile culturilor Periam- Pecica și Vatina ce o preced, transformându-le treptat și amalgamându-le până la cristalizarea culturii materiale specifice începutului epocii fierului. Numărul mare de descoperiri, faptul că în afară de necropole cu sute de morminte, au fost descoperite sanctuare de cult și așezări întinse - de regulă nefortificate- ne îndreptățesc să sugerăm existența unui grup de triburi compact, a unei uniuni de triburi al cărui nucleu se află în zona centrală a Banatului. Faptul că în această zonă armele sunt foarte rare ne face să credem, că timp de mai multe secole, cel puțin zona centrală a Banatului, nu a fost afectată de pătrunderea unor populații străine, această zonă fiind protejată de însași uniunea tribală amintită. Astfel, se explică de ce în Banat descoperirile de natură scitică sunt ca și inexistente, tăria uniunii de triburi protodacice VI-VîHr., împiedicând penetrația elementelor războinice scitice în acest teritoriu².

Alte descoperiri arheologice legate strict de hotarul localității **Izvin** sunt încadrate între secolele III și IV d. Hr., când Dacia a devenit provincie romană. Astfel în punctele Livezi, Seliște-pestea-Bega și în actuala vatră a satului, cercetările de suprafață și un sondaj de proporții reduse au permis identificarea unei așezări daco-romane datând din sec. III-IVdHr., precum și a unui cuptor de ars ceramică aparținând aceleiași perioade. Inventarul așezării constă mai ales din ceramică tipică, categoria fină cenușie, lucrată la roată, tipurile de vase aparținând repertoriului specific culturii Sântana³. Cu totul sporadic apare ceramica lucrată manual.

Pe lângă aceste descoperiri avem o mulțime de dovezi indirecte care probează viețuirea și continuitatea viețuirii oamenilor în această microzonă din jurul satului Izvin.

Câteva descoperiri arheologice ale microzonei dezvăluie așezări încă din perioada neoliticului târziu sau eneoliticul timpuriu Astfel, cercetările de

---

1 Măruia, L.; Micle, D.; Cîntar, A.; Ardelean, M.; Stavilă, A.; Bolcu, L.; Borlea, O., Horak, P.; Timoc, C.; Floca, C.; Vidra, L. (2011), *ArheoGIS. Baza de date a siturilor arheologice cuprinse în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Editura BioFlux Cluj-Napoca, 2011, p. 246-253.

² Fl. Medeleț, *Considerații geoistorice*, apud. Victor Ardelean, Ion Zăvoianu, *Județul Timiș*, București, 1979, p. 75.

³ Maria Moroz- Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Timiș, din paleolitic până în Evul mediu*, în „Banatica”, Reșița, 1983, p. 473.

la Bucovăț prilejuite cu ocazia săpăturilor efectuate în anii 1973-1974 au scos la iveală în stratul de cultură Bucovăț IIIb fragmente ceramice aparținând culturii Tiszapolgar. Într-o groapă care tăia stratul de cultură s-au găsit trei cupe cu picior și un vas mic aproape întreg. Analizând materialul arheologic, specialiștii au constatat că la Bucovăț materialul ceramic corespunde etapei timpurii a culturii, când pasta este de culoare roșie, cărămizie sau gălbuie, bine arsă, cu partea interioară a vaselor, uneori, neagră. Acum apar proeminențele-cioc, perforate parțial sau total, picioarele de cupă perforate sunt, încă, puține la număr. În etapa mijlocie pasta este bine netezită, lutul are o culoare cenușie, neagră sau gălbuie, având uneori un slip, care este, de cele mai multeori, bine lustruit. Ca forme, predomină cupele cu picior, înalt sau scund, cu perforații rotunde sau ovale. Inciziile sunt puține la număr, formele de vase sunt variate. Din această fază sunt descoperirile de la Bucovăț (groapa din 1974)⁴.

Cercetările întreprinse au prilejuit descoperirea unor materiale arheologice care atestă nivelul ridicat de dezvoltare economică la care ajunseseră triburile de agricultori și crescători de animale din microzonă, precum și numeroasele legături culturale pe care le aveau cu alte zone și culturi învecinate. Privind fenomenele mai complexe, constatăm o perioadă de intensă dezvoltare a metalurgiei aramei, în același timp observăm că în locul marilor comunități ale neoliticului mijlociu (în special cultura Vinca), se întâlnește o puternică fragmentare culturală și zonală, ceea ce va da naștere la o serie de grupe locale. Tot în această așezare, în stratul corespunzător grupului cultural Bucovăț, s-au descoperit diverse oase de animale. Lotul celor domestice era alcătuit din oase de bovine, ovicaprine și porcine⁵.

În a doua jumătate a mileniului al III-lea î Hr., odată cu apariția uneltelor de cupru caracteristice perioadei eneoliticului, (dintre care amintim marile topoare de cupru cu brațele în cruce descoperite la Timișoara), se prefigurează și în această microzonă, ca de altfel în întregul Banat, epoca bronzului care se va întinde până în primele secole ale mileniului I î Hr⁶.

Caracteristicile epocii bronzului sunt: apariția meșteșugarilor specializați (unelte și arme din bronz); dezvoltarea mai rapidă a agriculturii; relații sociale întemeiate pe familia de tip patriarhal și conturarea mai fermă a elementelor de proprietate privată; începuturile unui comerț ce depășește

---

⁴ Ghe. Lazarovici, *Despre eneoliticul timpuriu din Banat*, în „Tibiscus”, IV, Timișoara, 1975, p. 10.

⁵ Eugen Comșa, *Creșterea animalelor domestice în cursul epocii neolitice pe teritoriul Banatului*, în „Analele Banatului”, serie nouă, II, Ed. Museon, București, 1993, p. 16.

⁶ Gh. Lazarovici, *Despre eneoliticul timpuriu din Banat*, în „Tibiscus”, serie nouă, IV, istorie-arheologie, Timișoara, 1975, p. 9.

simple raporturi de schimb intertribale de vecinătate. Toate acestea sunt fenomene care însoțesc destrămarea treptată a orânduirii comunei primitive. Apar primele cete militare și primele uniuni tribale care cuprind teritorii relativ întinse, încep să apară, pe plan social, primele elemente de aristocrație tribală. Descoperirile arheologice de la Remetea Mare, și din alte localități, atestă existența așezărilor fortificate cu valuri de pământ și sanțuri de apărare a căror menire era aceea de a controla căile comerciale înfiripate de-a lungul râului Timiș și care permiteau schimbul produselor metalurgiei bronzului din această zonă⁷.

Se pare că această uniune de triburi va dăinui sau se va reface spre sfârșitul primei epoci a fierului, după ce la mijlocul acestei perioade întâlnim și la Remetea Mare, localitate aflată în imediata apropiere a **Izvinului** o așezare de scurtă durată a complexului cultural Basarabi. În perioada mijlocie a primei epoci a fierului (Hallstatt mijlociu)⁸ spațiul carpato-dunărean a fost dominat de manifestările specifice culturii Basarabi, denumită astfel după necropola eponimă din sud-vestul Olteniei, cercetată încă din anul 1943 dar publicată integral abia în anul 1968. Dintre zonale integrate ariei de răspândire a acestei culturi face parte și Banatul. Interesul crescut manifestat în cercetarea arheologică românească pe care l-a deținut cultura Basarabi rezultă din faptul că această cultură este tot mai mult considerată ca aparținând aceluși moment din amplu proces de realizare a unității lumii nord-tracice, care poate justifica deja folosirea termenului de cultură geto-tracică timpurie. Descoperiri de tip Basarabi s-au petrecut și în apropierea **Izvinului** la Remetea Mare. În punctul „*Gomila lui Gabor*” din această localitate a fost identificată o așezare aparținând purtătorilor culturii Basarabi, suprapusă de o altă așezare feudală timpurie.

Cea de-a doua vârstă a fierului (Latene) perioada dezvoltării și înfloririi civilizației daco-getice, demonstrează pe teritoriul Banatului existența aceluși fenomen ce caracterizau în a doua jumătate a mileniului I î. Hr., întregul teritoriu al țării noastre și care a constituit vatra unitară de formare a statului centralizat și independent al lui Burebista în secolul I î. Hr., stat ce va dăinui până la începutul secolului al II-lea d. Hr.

O oarecare limpezire a realităților existente în Banat, în comunitățile daco-getice ne o poate aduce și descoperirile numismatice de pe teritoriul

---

⁷ Fl. Medeleț, *Considerații geoistorice*, apud. Victor Ardelean, Ion Zăvoianu, *Județul Timiș*, Ed. R.S.R., București, 1979, p. 74.

⁸ Pentru ușurința exprimării și ținând seama de faptul că este des utilizat în literatura de specialitate, termenul de Hallstatt mijlociu va fi folosit, evident în accepțiunea cercetării arheologice din România, ca reprezentând faza Ha. C. (Reineche), respectiv intervalul cuprins între 750-600 î.Hr.

Banatului din perioada preromană. Tezaurile, precum și descoperirile singulare de monezi pot contura realitatea economică a societății geto-dace din Banat, descoperirile monetare reflectând nu atât marile căi comerciale care uneau Dacia cu ținuturile de vest și sud-vest, cât circulația monetară internă în zone bine delimitate, a căror existență este susținută și de descoperirile arheologice din Banat. Cât privește marile căi comerciale, Banatul a făcut legătura cu marea arteră comercială care pornea de la Marea Adriatică urcând pe văile Naronei și Bosnei și coborând apoi pe Sava navigabilă, până pe Dunărea mijlocie⁹. În cele ce urmează vom prezenta câteva din descoperirile monetare din microzona de interes pentru cercetarea noastră.

Bucovăț, din hotar s-a găsit oTHD (imitație locală după tetradrahmă, monedă dacică), în greutate de 13,33g, datată fie în prima jumătate a secolului al III-lea îHr., fie în prima jumătate a secolului al II-lea îHr. Tot din hotar, o THD de tip Ramna sau de tip Adâncata- Mânăstire, ce datează de la jumătatea secolului al II-lea îHr.sau din primele decenii ale celei de-a doua jumătăți a aceluiași secol¹⁰.

Izvin, în anul 1936, în curtea bisericii ortodoxe române din sat s-a descoperit un mic tezaur de DIR (denar imperial roman), emiși de Vespasian și Domițian cuprinzând aproximativ zece exemplare. Monedele au intrat în proprietatea preotului din localitate¹¹.

Recaș, în hotarul comunei s-a găsit un stater de aur de la Filip II cu diametru de 18/19 mm și greutatea de 8,33g, pe care Gohl îl socotea o „imitație barbară”. Un THD de tip Filip II, de factură celtică, originară la Dunărea mijlocie, în Norricum. Din hotarul comunei provine 1DH (drahmă) emisă de orașul Apollonia care a ajuns în colecția Somogy¹².

Remetea Mare, în primăvara anului 1906 în hotarul satului s-a descoperit un stater de aur emis de Alexandru III, în greutate de 8,65g, care a fost rechiziționat de Muzeul Banatului din Timișoara pentru suma de 26 de coroane. Piesa a dispărut la sfârșitul primului război mondial. Fără alte precizări se consemnează descoperirea izolată în hotar a unor TH (tetradrahmă) ale orașului Thasos. Ca o concluzie sumară putem afirma că în microzona cercetată au circulat atât monede emise din centre din exteriorul Daciei, cât și imitații ale acestora până în preajma războaielor cu romanii,

---

⁹ Florin Medeleț, *Contribuții la repertoriul numismatic al Banatului*, în „Analele Banatului” serie nouă, III, Ed. Museion, București, 1994, p. 299.

¹⁰ *Ibidem*, p. 254.

¹¹ *Ibidem*, p. 263.

¹² *Ibidem*, p. 280.

cea ce explică convingător existența unui comerț relativ înfloritor în zonele de concentrare monetară pe care le-am cercetat¹³.

Literatura de specialitate vorbește despre perioada seolului I îHr.-secolul I dHr. ca despre o „*criză de argint*” generată din cauze multiple, în primul rând prin batere de monede datorită intensificării schimbului intern pe bază de monedă, apoi prin confecționarea obiectelor de podoabă și în particular cauza imediată a fenomenului a fost explicată prin monopolizarea aurului de către stat. Această monopolizare ar fi dus la înlocuirea lui în viața economică internă cu argintul, ducând totodată la creșterea sferei de utilizare a argintului și la intensificarea exploatării sale, care a avut ca efect epuizarea pentru moment a resurselor de argint din Dacia accesibile nivelului tehnic existent la acea dată, declanșându-se astfel „*criza de argint*”. Lipsa de metal a avut ca rezultat apariția unor monede din aliaj inferior, a căror compoziție cuprindea un procent de argint care varia de la 33% până la simple urme. De asemenea, greutatea monedelor scade brusc ajungând uneori sub 6g în loc de 13g cât prevedea sistemul tradițional dac. Atât calitatea inferioară a aliajului cât și scăderea bruscă a greutateii monedelor va duce în cele din urmă la încetarea acestor emisiuni monetare, contribuind, pe lângă alți factori la adoptarea sistemului monetar al denarului roman, trecerea la noul sistem fiind ușurată de pătrunderea masivă în Dacia a drahmelor de Dyrrachium și Apolonia. Din sec. II îHr., pătrund și circulă pe teritoriul Daciei în număr mare tetradrahme ale Macedonia Prima și ale insulei Thassos, precum și drahme din Apolonia și Dyrrachium. Parte din ele se găsesc în tezaurele îngropate și ascunse și în secolul următor, împreună cu denarii romani republicani care încep să circule în Dacia puțin după sfârșitul sec. II dHr.

Exploatarea aurului și a argintului, prelucrarea lor în ateliere specializate în executarea unor tipuri de obiecte de orfevrărie specifice Daciei, precum și baterea de monedă reflectă condițiile social-economice ale unei societăți aflată în plină ascesiune și dezvoltare. Existența monedelor în cantități relativ însemnate presupune implicit admiterea existenței unei producții de mărfuri corespunzătoare, precum și un anumit stadiu de dezvoltare a societății geto-dacice, societate a cărei organizație statală nu îmbrăcase forma unui stat sclavagist de tip clasic¹⁴.

Se știe că Banatul a făcut parte integrantă din provincia Dacia, el fiind încă înainte de anul 106 d.Hr., unul din traseele prin care civilizația romană a pătruns în Dacia intracarpatică. De aceea acest teritoriu a cunoscut de timpuriu un intens și temeinic proces de romanizare, retragerea aureliană

---

¹³ *Ibidem*, p. 281.

¹⁴ A. Bejan, *Bogățiile Daciei preromane*, în „Tibiscus”, Timișoara, 1974, p. 97-98.

lăsând în urmă o populație daco-romană puternic ancorată în Banat, fapt demonstrat de numeroasele descoperiri arheologice și numismatice care o atestă, cât și de politica împăraților romano-bizantini de stăpânire a malului nordic al Dunării și de control efectiv al zonei din interior. Această afirmație își păstrează valabilitatea și în contextul prezenței sarmatice în secolele II-IV d. Hr., în câmpia vestică a Banatului pe un spațiu ce nu depășește spre răsărit linia localităților Sânpetru German- Bărăteaz-Moșnița-Deta. Pe baza materialelor mai vechi existente în Muzeul Banatului, dar și a descoperirilor prezente, putem completa cu noi așezări plasate îndeosebi în vestul și centrul Banatului, harta descoperirilor. Astfel au fost descoperite așezări autohtone în microzona noastră de interes la **Izvin**, Recaș, Remetea Mare unde au fost depistate materialele romane sau de factură romană din secolele III-IV d. Hr.¹⁵.

Așezările apărute în epoca stăpâniri romane, fie că aveau un caracter urban, rural, militar sau civil, sunt locuite de o populație autohtonă numeroasă. Rețeaua strânsă de legături comercial-economice dintre ele, precum și dinamismul de ansamblu al vieții social-economice din aceea perioadă de mai bine de 165 de ani, constituie temeuri puternice ce determină înflorirea deosebită pe care o cunosc așezările în veacurile următoare părăsirii Daciei de către imperiu. Așezările atestate arheologic ale obștilor autohtone daco-romane, care prin cultura lor materială trădează asimilarea nivelului tehnologic și economic al Imperiului roman, iar prin dimensiunile lor mari, prin amplasarea lor în zone deosebit de fertile, demonstrează intensitatea deosebită a procesului de romanizare desfășurat aici, precum și rolul important pe care acest ținut al țării noastre l-a jucat în complexul proces de formare a limbii și poporului român.

Descoperirile monetare deosebit de numeroase, cât și descoperirea unor impresionante așezări, unele întinse pe suprafața câtorva hectare atestate arheologic la Timișoara, Remetea Mare și în mai multe alte localități sunt elocvente, făcând dovada existenței unei populații stabile cu o prosperă viață economică caracterizată prin dezvoltarea puternică a agriculturii, creșterii animalelor, meșteșugurilor și comerțului. Superioară ca structură socială, politica și juridică organizării populației migratoare, care pătrunde începând din secolele III-IV și pe teritoriul analizat, începând cu sarmați, continuând cu goții, gepizii, avarii, slavii, iar mai târziu cu bulgarii,

---

¹⁵ Adrian Bejan, *Așezări rurale daco-romane din Banat din secolele III-IV d. Hr. în lumina unor recente cercetări arheologice*, în „Analele Banatului”, istorie I, Timișoara, 1981, p. 23-24.

maghiarii, și pecenegii, populația autohtonă supraviețuiește valurilor succesive¹⁶.

Referitor la Banatul postroman, se desprind două aspecte: în zona dintre Dunăre și Timiș așezările daco-romane din secolele III-IV d. Hr., confirmă prezența populației autohtone daco-romane, aflate în direct contact cu lumea romană de la sudul fluviului; în ceea ce privește zona dintre râurile Timiș și Mureș surprindem aici aceleași așezări daco-romane în care populația autohtonă continuă să dezvolte vechile forme de organizare economică și social-politică, continuând un mod de viață existent înainte de 271 d. Hr., dar se surprinde și prezența sporadică a sarmaților, datorită faptului că zona vestică de câmpie a fost mai expusă contactelor cu populațiile migratoare stabilite în imediata vecinătate. De aceea nu trebuie exclusă, în așezările de secolele III-IV d. Hr., îndeosebi în cele apărute după retragerea aureliană, apariția într-un mediu predominant roman a unor elemente sporadice aparținând acestor populații alogene (sarmați, gepizi) penetrate în spațiul în care își au maximum de concentrare, fiind absorbite rapid în mare măsură autohtonă¹⁷.

Migratori, continuitate, etnogeneză

Din materialul prezentat reiese clar că, în secolul IV-lea d. Hr., descoperirile arheologice care atestă urme de așezări umane aproape că dispar. Explicația este mai complexă și depășește cadrul programat al acestei lucrări, dar un minim de explicații sunt binevenite, deoarece în acest „întunecat mileniu” s-au conturat evenimente majore în istoria poporului român. În primul rând, năvălirea popoarelor migratoare în mod evident a convulsionat așezările rurale ale populației daco-romane, destabilizându-le și obligându-le să se replieze, în funcție de împrejurări, din calea năvălitorilor, fie părăsindu-și vetrele, fie concentrându-se în anumite zone, până la stabilirea unor raporturi normale în relațiile cu migratorii. Informațiile documentare demonstrează necesitatea- pentru conducerea politică migratoare- a creării de condiții optime pentru viața și apărarea populației autohtone. Relativa bunăstare a autohtonilor se repercutează pozitiv asupra propriei lor bunăstări. Acest lucru este surprins de documente care vorbesc de bogăția satelor și numărul mare de locuitori al acestora¹⁸.

---

¹⁶ Florin Medeleț, *Considerații geoistorice*, apud. Victor Ardelean, Ion Zăvoianu, *Județul Timiș*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1979, p. 76-77.

¹⁷ A. Bejan, *op. cit.*, p. 24.

¹⁸ *Ibidem*, p. 101.

Pentru a exemplifica cele spuse ne vom referi la misiunea oficială a ambasadorului bizantin Priscus Panites zis Retorul la curtea regelui hun Attila, întâmplată la mijlocul secolului al V-lea d. Hr. Importanța lui Priscus pentru istoria meleagurilor bănățene, constă în faptul că mărturia lui, chiar fragmentară, a ajuns până la noi și conține informații deosebit de valoroase.

Relatarea lui Priscus, făcută în stilul epocii, e deosebit de importantă. Ea furnizează informații utile în ceea ce privește epoca lui Attila, a relațiilor regelui cu Imperiul Roman de Răsărit, dar și asupra realităților geografice ale locurilor prin care autorul s-a deplasat. Locuitorii satelor, dependenți față de stăpânitorii huni sunt o populație sedentară, de altă origine decât cea hunică, organizată în obști și având cu puterea politică doar relații de dependență tributară. Rezultă din relatarea călătoriei că migratorii-cu tot cumplitul renume pe care și-l dobândiseră prin violența lor- nu numai că nu au distrus populațiile din teritoriile ocupate, ci reprezentau pentru aceștia garanția unui relativ calm ce asigura condițiile necesare dezvoltării economice¹⁹.

„Barbarii-arată Nicolae Iorga- n-au gonit pe romanii balcanici acum formați în veacul al III-lea ca și galo-romanii cu o figură distinctă bine determinată din apus”, iar cercetările arheologice au dovedit peste tot conviețuirea migratorilor dominatori și războinici cu populația autohtonă sedentară, agricolă și creștină pe întreaga durată a migrațiilor. Reprezentând mase războinice ce stăpâneau vaste teritorii, ale căror centre de greutate au fost întodeauna în afara hotarelor vechii Dacii, populațiile migratoare (goți, huni, gepizi, avari) au exercitat asupra teritoriului românesc o dominație politico-militară periodică și de la distanță și nu una efectivă și de durată”²⁰.

Pulsațiile lumi barbare își aveau, fără îndoială, originea printre triburile asiatice, ale căror mișcări se repercutau din trib în trib până la frontierele lumii civilizate. Pericolul valurilor umane le-a resimțit din plin și Imperiul roman, care, în fața violenței incursiunilor migratoare, se repliază în sudul Dunării, dar menținând încă un cvasi-control asupra teritoriilor părăsite. Situația în fosta provincie Dacia romană se caracteriza prin: ruralizarea populației, pentru a se sustrage mai ușor incursiunilor migratoare; obști sătești destul de bine organizate, care-și plăteau tributul față de stăpânii nomazi mai mult nominali; populații daco-romane care în cursul veacurilor vor asimila din plin anumite populații migratoare;

---

¹⁹ *Ibidem*, p. 61.

²⁰ Dr. Lucian Chițescu, *Cetăți de lemn și de pământ-centre ale unor formațiuni statale românești în sec. VI-IX*, în „Analele Banatului”, I, Timișoara, 1981, p. 27.

influențe culturale reciproce ale autohtonilor și alogenilor; predominanța și continuitatea populației autohtone sedentare cu o organizare socială mereu mai întărită după trecerea fiecărui val migrator; influențele Bizanțului, lucru absolut firesc pentru autohtonii de pe teritoriul Banatului romanizați, care vedeau în imperiu o sursă regeneratoare și un sprijin constant în apărarea integrității lor etnice.

În această perioadă grea, bulversantă, încep să apară elemente care vor caracteriza întreaga evoluție a băștinașilor.

Sursele documentare surprind o intensă locuire a Banatului mai ales în zonele de deal și de păduri, impusă firește de condițiile vitrege ale fluctuațiilor politice determinate de valurile migratoare. După încetarea pericolului cauzat de popoarele migratoare, în special după dispariția kaganatului avar, s-a produs o substanțială creștere a numărului și a suprafeței ocupate de așezările autohtone.

În concluzie, se poate spune că pe teritoriul Banatului contactul cu populațiile migratoare, deși a influențat și a înfrânat uneori viața comunităților autohtone, prin asimilare și prin simbioza populației romanizate cu migratorii s-a ajuns la o sinteză comună, iar procesul complex de asimilare etnică și lingvistică a noilor veniți s-a soldat cu încheierea procesului de etnogenază românească.

O interesantă descoperire arheologică s-a petrecut la **Izvin**, cu ocazia construirii căii ferate Timișoara- Orșova. În ziua de 12 iunie 1876, locuitorul Efta Coteți găsește la cca. 1km de sat, la 2m adâncime un mormânt în care era un schelet de om. Capul îi era așezat spre nord și lângă schelet se găseau cercei de aur și giuvaere de bronz. Cerceii erau în formă de sferă în 12 colțuri cu pietre de granit, asemănători altor cercei care se găsesc în Muzeul național din Budapesta. Pe baza faptului că asemenea obiecte s-au găsit în țările apusene și mai ales în Scandinavia se presupune că sunt opera barbarilor germani²¹.

Nu trebuie demonstrat faptul că în toată această perioadă populația romanizată și apoi română din microzona **Izvinului** a continuat să trăiască în locuri diferite și în locuințe de tip bordei. Odată cu atenuarea pericolului migrator coraborată cu dezvoltarea incipientă a societății românești, începe să apară o stratificare socială, mai mult sau mai puțin conturată care determină formarea unor mici formațiuni politice ce reunesc una sau mai multe comunități umane, fapt datorat apariției unei aristocrații militare diferențiată economic și social de restul masei comunităților. Aceste

---

²¹ Ortway T., *Temesvarmegye es Temesvaros*, Budapesta, 1896 , vol. I, p. 138.

elemente, cu timpul vor forma conducerea unor formațiuni politice cum ar fi cnezatele și voievodatele.

Descoperirile arheologice făcute confirmă aserțiunile propuse. Nu lipsesc din acest ansamblu arheologic nici mărturiile legăturilor de tot felul cu piața de desfacere a Imperiului bizantin, relații reliefate îndeosebi prin descoperirile numismatice (monede), acest mijloc universal de schimb având în Banat o bună frecvență. Descoperirile de monede de la **Izvin**, Remetea Mare, Recaș, Bucovăț se înscriu în ansamblul mărturiilor privind utilizarea sistemului bani-marfă, propriu doar localnicilor, ei fiind aceia ce foloseau moneda de schimb, într-o societate în care de sute de ani, mărfurile se obțineau prin mijlocirea monedelor²².

Voievodatul bănățeann, cucerirea maghiară

Investigația arheologică a așezărilor a dus la obținerea unor foarte interesante date privind intensitatea de locuire în anumite secole și economia folosirii spațiului disponibil pentru vatra satului, terenul agricol și cel rezervat pășunatului. Aceste descoperiri arată existența unor concentrații omenești foarte clar delimitate în teren, situate îndeosebi pe văile cursurilor de apă. Dacă în urmă cu câteva decenii se conturau pe aria bănățeannă doar trei asemenea concentrații de localități din secolele VIII-XII d. Hr. (în zona Cenadului, pe valea Dunării și în ținutul metalifer din județul Caraș-Severin) acum dispunem de date cu mult mai complete. S-a stabilit astfel că procesul de constituire a aglomerărilor în anumite microzone sătești s-a conturat încă din secolele IV-VI d.Hr., amplificându-se pe parcursul veacurilor următoare, mai ales după secolul al VIII-lea d. Hr. Asemenea concentrații microzonale sunt cunoscute actualmente și pe văile râurilor Timiș, Bega și Caraș, reprezentând veritabile nuclee etnoculturale – temeinic legate de aria teritorială pe care s-au dezvoltat în decursul timpului – și dăinuind peste veacuri ca trainice mărturii de continuitate a poporului român²³.

Moștenirea fundamentală preluată de la poporul dac, în afara contribuției sale etnice, lingvistice și culturale, este transmiterea directă la populația daco-romană, apoi la români a formei sale specifice de organizare economică și social-politică, obștea sătească teritorială, care-și dovedise valabilitatea și în timpul stăpânirii romane. După retragerea armatei și a oficialităților romane, organizarea de stat sclavagistă impusă de cuceritori a dipărut fără urme de pe pământul dacic, orașele au dipărut și ele, viața s-a ruralizat în întregime iar forma de organizare a întregului popor rămas la

---

²² L. Marghitan, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. III, Ed. Facla, Timișoara, 1985, p. 188.

²³ *Ibidem*, p. 193-194.

nord de Dunăre a redevenit obștea sătească. Continuitatea obștilor de pe teritoriul țării noastre, de la geto-daci până la fondarea statelor feudale însemna continuitatea poporului român în Dacia ca popor așezat, teritorializat, permanent legat de pământ²⁴.

La început, obștile daco-romane și apoi românești erau formate din oameni liberi și aveau conducere colectivă, acătuită din adunarea „*oamenilor buni și bătrâni*”. Treptat, într-o anumită perioadă de timp, conducerea colectivă a obștii este preluată de conducători individuali (juzi sau judeci, de la latinescul *judex*). „*Magistratul care împărțea dreptatea sub vechiul stejar-arată N. Iorga- și judeca după vechea cutumă nescrisă se numea jude (judex). El devine un agent politic după retragerea ordinii imperiale. Iar pentru omul de rând, omul roman, românul, vorbind romana (românește), pământul era pentru el patria, țara, în aceste sate al cărui nume latin este sata, semănături, sau fossata, teritoriu înconjurat cu șanțuri*”²⁵.

Apariția primelor fortificații de pământ, aveau rolul de a proteja în caz de primejdie obștiile care le-au construit, dar în același timp deveneau reședințe ale conducătorilor uniunilor de obști locale, tinzând să dețină și rolul de centre economice ale organizațiilor teritoriale. Sub aceste auspicii s-au produs în decursul timpului diferențieri și stratificări sociale, datorită existenței posibilităților de însușire a unor părți din produse și bunuri de către persoane sau famili cărora li s-au încredințat diverse atribuții în conducerea respectivelor comunități sătești. Procesul s-a accentuat pe măsură ce obștiile locale din sud-vestul țării noastre (Banat) s-au putut debarasa de obligațiile față de factorii militari, ce au dominat vremelnice. Odată cu dispariția Kaganatului avar, avuția mereu sporită a obștii oferă noi posibilități de cumul și deci o accentuare mai vădită a diferențierii economice și sociale. Condiții conjuncturale prielnice, o anumită acalmie a valurilor migratoare, sporul demografic, întărirea elementelor de conducere ale obștilor a dus la deplina statuare a claselor sociale. Toate aceste mutații petrecându-se relativ lent în viața social-economică a obștilor sătești, au anunțat zorii unei noi orânduiri sociale bazate pe raporturi de dependență economică și politică. Cetățile ridicate în Banat în secolele IX și X, precum și rezultatele cercetărilor arheologice de la Ilidia – unde ni se înfățișează clar începuturile asocierii dintre puterea politică și cea ecleziastică de tradiție bizantină- documentează pasul important săvârșit pe calea întemeierii unor

---

²⁴ P.P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, București, 1964, p. 20.

²⁵ Nicolae Iorga, *Histoire des roumains et de leur civilisation*, București, 1922, p. 28.

formațiuni politico-economice mai evoluate decât organizarea în obștii: cnezatul și voievodatul²⁶.

Destrămarea relațiilor sociale din cadrul obștii, ca urmare a diferențierii și stratificării sociale, a creat o aristocrație capabilă, prin poziția socială și funcții, să participe activ la viața politică a comunității. Din cadrul acestei aristocrații se va detașa conducătorul politic și ulterior conducerea dinastică, trăsătură fundamentală a societăți feudale²⁷.

Această succintă prezentare a realităților sociale, politice și profesionale existente în Banatul prefeudal este absolut necesară demersului nostru istoric, deoarece lămurește mai deplin realitățile existente în microzona cercetată. Cu atât mai mult cu cât informațiile documentare privind perioada voievodatului bănățean și a cuceriri maghiare sunt deseori inegale. Momente ale evoluției societății bănățene în perioada studiată au fost consemnate în două cronici: *Cronica notarului anonim al regelui Bela al III-lea „Gesta Hungarorum”* și *„Legenda Sfântului Gerhard”* (Legenda Sancti Gerhard episcopi). Ambele vorbesc despre formațiuni românești pe cuprinsul bănățean, cu care vreme de mai bine de o jumătate de secol s-au purtat lupte pentru a le aduce sub ascultarea regatului panonian al ungarilor.

Așa cum relatează cronicarul anonim, țara stăpânită de voievodatul Glad se întindea de la Cetatea Ursua (Orșova) până la Mureș, iar la vest până în zona dunelor de nisip de la Deliblată și mlaștinile de pe malul stâng al Tisei inferioare, așa cum ar rezulta din amplasarea cetății Keve (localizată la Kuvin), fortificație pe care Glad a fost nevoit să o cedeze ungarilor. În timpul luptelor, Glad va fi succesiv înfrânt pe Timiș, la Keve și Ursua. Înfrângerea ducelui Glad nu s-a soldat cu anexarea „țării” sale de către regatul ungar, ci doar cu acceptarea suveranității arpadiene. Luptele acestea au scos în evidență mulțimea satelor din ținut și numărul considerabil de locuitori ai respectivelor sate. Acea masă a autohtonilor români reprezenta rezerva umană care i-a permis lui Glad să nu se considere definitiv înfrânt, ci să accepte o suveranitate a cărei durabilitate în timp nu era deloc certă. Cu siguranță că tot datorită densității de locuire a ținutului n-a fost posibilă nici așezarea în cuprinsul bănățean a triburilor ungare, fapt sugerat prin absența urmelor de locuire de factură maghiară din cursul secolului al X-lea pe cuprinsul Banatului²⁸.

Incursiunile maghiare constituiau acte obișnuite ale unui popor migrator aflat în faza prestatală de organizare tribală, în căutarea unui spațiu

---

²⁶ L. Marghitan, *op. cit.*, p. 196.

²⁷ A. Bejan, *op.cit.*, p. 104.

²⁸ L. Marghitan, *op. cit.*, p. 198.

vital. Implicarea ungarilor în conflictele din apusul Europei, înfrângerea lor drastică din partea germanilor la Sechfeld lângă Augsburg (955), dificultățile din interiorul societății maghiare în curs de stratificare și organizare feudal-statală, au concurat la păstrarea autonomiei voievodatului lui Glad și la conservarea sa pe parcursul secolului al X-lea.

Potrivit Legendei Sfântului Gerhard, voievodatul bănățean era condus la începutul secolului al XI-lea de un urmaș al lui Glad, Ahtum. Lucrarea îl caracterizează pe Ahtum ca pe un „*conducător foarte puternic*”, „*slăvit în virtutea și puterea sa*”, vasal al imperiului bizantin, Ahtum fusese botezat după credința ortodoxă în cetatea Vidinului. Politica sa de independență față de statul maghiar se baza, alături de alianța cu Bizanțul, pe „*mulțimea ostașilor mai numeroși decât ai craiului*” pe capacitatea economică (avea turme și herghelii, moșii și curți numeroase), pe sprijinul intern al populației și al nobilimii (i se închina lui toată țara).

La începutul secolului al XI-lea formațiunile statale românești au ajuns în conflict cu regatul Ungariei, condus de regele Ștefan I. În urma unor înclăștări dramatice, Ahtum este înfrânt, prin trădarea lui Chanadinus, iar voievodatul bănățean trece între posesiunile coroanei arpadiene²⁹.

Înglobarea voievodatului bănățean a lui Ahtum în structurile statului arpadian a fost un proces îndelungat și anevoios. Teritoriile ocupate trebuiau administrate. Problema administrării unui ținut, a armonizării intereselor centrale cu rezistențele locale, a organizării și coordonării activităților și eforturilor locale, a constituit o sarcină grea pentru regatul maghiar, mai ales în situația creată după moartea regelui Ștefan I. Anarhia internă declanșată de lupta pentru tron dusă de urmașii regelui, combinată cu răzvrătirile anticatolice și antifeudale din 1046 și 1063 au slăbit mult un stat aflat încă în demarajul instituționalizării sale, permițând numeroase amestecuri externe, ne referim la tendințele expansioniste ale germanilor, la intervențiile sporadice ale pecenegilor, la imixtiunile bizantine.

Atestarea documentară relativ târzie a comitatelor, ca forme politico-administrative (Timișul – 1177) este și dovada rezistenței vechilor forme de organizare autohtonă – cnezatele, care au contribuit și ele la această încetineală organizatorică. În toată această perioadă, comunitățile românești continuă să se dezvolte, dominația maghiară este mai degrabă nominală, concretizată prin stăpânirea unor așezări întărite (cetăți) și unele dări în natură, plătite de populația românească prin intermediul cnezilor (chinezilor) locali. Stăpânirea ungară asupra Banatului se întărește la

---

²⁹ Eugen Glük, *Vechi izvoare ale istoriei patriei*, în Magazin istoric, an XIII, nr. 4, (145), 1979, p. 18.

începutul secolului al XIII-lea prin introducerea politicii de dănie regale în defavoarea populației locale. Domeniile donate împreună cu locuitorii lor devin dependente de stăpânirea feudală, laică sau ecleziastică nou formată.

Biserica catolică își începe activitatea de misionariat, se înmulțesc lăcașele de cult (mănăstirile), adevărate focare de propagandă catolică, fapt ce duce inevitabil la asupra religioasă a românilor ortodocși, prin intensificarea politicii de convertire la catolicism, mai ales odată cu declinul bisericii bizantine.

Începând cu secolul al XIV-lea se constată o adevărată explozie de atestări documentare ale așezărilor bănățene. Ea nu poate fi pusă nicidecum pe seama unei populări masive, ci doar pe momentul în care aceste așezări omenești intră în sfera relațiilor de producție de tip feudal. Ca urmare, documentele vorbesc despre multe așezări libere de servituți feudale, care își trăiesc viața independent de feudal sau stat, plătindu-și obligațiile prin intermediul cnezilor locali. Atestarea lor documentară este sintetizată sub șapte aspecte: satul este dăruit (unei) unor familii; se reînnoiesc actele de proprietate asupra satului; ieșirea din statutul de devălmășie a proprietarilor; neînțelegerile dintre proprietari; abuzuri ale unor feudali din jur; încheierea de acte între vii-vânzări, cumpărări, donații, schimbări de posesiuni; moartea posesorului, mutații în privința proprietăți funciare³⁰.

Începând cu secolele XIV-XV, satele feudale bănățene, inclusiv **Izvinul**, se află într-o situație de tranziție sub impactul noilor rânduieli feudale de tip occidental aduse de regalitatea maghiară. Pătura superioară a populației autohtone reprezentată prin cnezi, stăpânii tradiționali ai satelor, suferă mutații. O parte a cnezilor a fost integrată feudalității regatului, acești cnezi fiind asimilați nobililor, iar o parte a lor a decăzut la condiția juzilor sătești. În Banat cnezii și-au păstrat în general statutul tradițional de mici feudali aflați în stăpânirea condiționată a satelor, având anumite obligații de natură economică și militară față de comitele de Timiș, reprezentantul puteri regale în zonă. Prefacerile suferite de cnezi au constituit, desigur, un proces social de durată, cu intensități diferite de la o zonă la alta. Este dificilă încadrarea unor reprezentanți ai feudalității locale în categoria nobililor sau a cnezilor. În toată această perioadă, pe lângă prefacerile de natură socio-juridică cunoscute de feudalitatea românească din Banat, s-a petrecut și un proces de polarizare a acesteia, care poate fi surprins în izvoarele epocii³¹.

---

³⁰ Ion Hațegan, L. Savulov, *Banatul medieval*, în „Analele Bantului”, serie nouă, Timișoara, V, 1997, p. 194.

³¹ Viorel Achim, *Adunările obștești ale districtului Caransebeșului în secolul al XIV-lea*, în „Banatica”, 9, Reșița, 1987, p. 371.

Cea dintâi atestare documentară a **Izvinului** apare într-un document numit Registrul de dijme papale dintre anii 1333-1337, în care sunt înscrise toate parohiile și toți preoții din diecezele romano-catolice din Banat, Transilvania și Crișana care plăteau impozit Bisericii catolice³². La **Izvin** (Evsen, Evzin cum apare în documente), era preot Nicolae și a solvit șase groși³³. Este foarte greu de precizat dacă parohia a funcționat permanent, cu intermitențe sau preotul a slujit pe lângă curtea nobiliară. Cert este că în acea perioadă, potrivit unei descrieri de hotar, nobilul locului era maestrul Szeri Posafi Balazs, nobil maghiar înzestrat cu domeniul **Izvin** ca donație pentru serviciile sale, de presupus, importante făcute regilor maghiari.

Documentele feudale, care certifică noile relații feudale, bazate pe proprietate și raporturi de aservire de către feudali ai locuitorilor ne sunt de mare folos în cercetarea istoricului satului Izvin..

O problemă esențială a rolului pe care feudalitatea locală l-a jucat în cadrul comunității bănățene o constituie ascendența sa cnezială, datată din perioada premergătoare pătrunderii maghiare în Banat. E greu să putem explica existența nobilimii române din Banat așa cum apare ea în documente începând cu a doua jumătate a secolului al XIV-lea, dacă nu acceptăm ideea anterioarei sale existențe cneziale, ce presupune, conform mărturiilor documentare atât calitatea de posesor de pământ și oameni, cât și dreptul de jurisdicție asupra satelor cneziale. A ne imagina că stăpânirea maghiară a nivelat toate structurile sociale românești așezând deasupra lor o suprastructură nouă, nu justifică ascensiunea nobilimii române bănățene. Această principiu logic ce-și dovedește valabilitatea în numeroase cazuri de sate din Banat, privind ascendența nobilimii locale românești de la statutul de cnez local la cel de cnez înnobilit, nu-și găsește corespondența în ceea ce privește Izvinul, cel puțin pe baza datelor ce le deținem. Aici, în virtutea documentelor știute, satul a fost donat unui nobil maghiar de rang înalt, fără ca în document să se amintească de predecesorul proprietar al domeniului, precaritatea actelor refuzându-ne o analiză mai profundă a realităților sociale și economice a acelor vremuri tulburi. Domnia regilor maghiari angevini și mai ales cea a lui Ludovic I, a însemnat pentru Banat epoca unui masiv proces de deposedare a cnezilor români de satele pe care le dețineau, proces al cărui beneficiari au fost în principal demnitari regali din anturajul regelui sau slujbași regali din zonă. Acest proces poate fi urmărit documentar și în cazul satului **Izvin**. Potrivit unei descrieri de hotar în anul

---

³² *Documente privind istoria României, C, Transilvania, veacul XIV*, vol. III, 1954, p. 221-248, doc. 56.

³³ *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia*, I, Budapest, 1887. p. 157.

1361, proprietarul posesiunii **Izvin** era după cum am mai arătat, maestrul Szeri Posafi Balasz³⁴. Donația regală, evident anterioară anului 1361, nu a eliminat, însă, structura socială anterioară. Nobilul maghiar a devenit stăpânul posesiunii **Izvin**, înzestrat cu diplomă conform normelor regatului, dar cel care a stăpânit satul înainte de deposedare, în virtutea tradiției și a dreptului românesc, evident fără act scris, fie a decăzut în condiția de villicus (cnez sătesc), fie a fost recompensat cu alte domenii. Situația de la **Izvin** este mai complicată, conform unui act din anul 1381 nobilii români Carapciu, Stoian, Neagu, Vlaicu, Nicolae și Vlad din satul Recaș sunt în proces cu marele proprietar Poșa Balasz din **Izvin** pentru un teren pe care îl revendicau³⁵. Pe baza acestui act se poate presupune că familia nobililor Carapciu din Recaș au fost vechii posesorii ai domeniului **Izvin**, numai că nobilul Carapciu și frații săi au venit din Țara Românească și a fost înnobilit de regele Ludovic de Anjou (1342-1382), deci n-a fost cnez local³⁶. La 29 august 1359, regele dăruiește, pentru vrednicia credincioșilor slujbe, lui Karapch, Stanislau, Negwe, Nicolae și Ladislau, fii lui Ladislau, fiul lui Zarna, boieri fugiți din Țara Românească, moșia Rykes, aflătoare lângă râul Timișul Mic (Bega actuală, Timișul Mic în documentele medievale), cu șase sate și cu morile ce țin de acea moșie. Dania mai includea moșia Kzyyegteu (Chizătău), tot cu șase sate și cu morile aparținătoare situate tot pe Timișul Mic³⁷.

Este absolut sigur că nobilul Carapciu (Karapch) și frații săi au fost refugiați din Țara Românească și s-au distins prin servicii făcute regelui Ungariei și pe baza acestor servicii făcute a fost înnobilit. Aceasta presupunea în primă fază a feudalității bănățene, acordarea unor posesiuni prin danie regală prin care cel înnobilit intra în stăpânirea proprietății, care putea fi unul sau mai multe sate. Procesul înnobilării s-a realizat, în fapt, prin donații inițiale de noi posesiuni cu titlu nobiliar. Astfel, proprietatea alodială românească, devenită posesiune dependentă de coroana regală, dobândește în timp caracterul unui uzufruct tacit cu titlu ereditar, însă grevat de anumite obligații specifice lumii feudale. În virtutea acestui uzufruct, familia nobilului Carapciu își exercita libertatea de a dispune de stăpânirile sale, pe care le puteau transmite, moșteni, ipoteca sau vinde. Ultimile două acțiuni

---

³⁴ Borovszky Samu, *Magyrorszag varmegyei es varosai. Temes varmegye*, f. an., Budapest, p. 84.

³⁵ N. Ilieșiu, *Caiete istorice II*, fila 120, în Arhiva Muzeului Banatului, nr. inventar 6882.

³⁶ Victor Motogna, *Banatul românesc în veacul al XIV-lea (epoca Angevinilor)*, în „Revista Institutului Social Banat-Crișana”, Buletin istoric, anul XI, nov-dec., 1942, Timișoara, p. 297.

³⁷ *DIR, C, XI*, București, 1981, doc. 400, p. 408.

fiind subordonate totuși dreptului de preemțiune. Procesul derulat împotriva marelui proprietar Poșa Balasz pentru un teren al posesiunii **Izvin** ne întărește convingerea că acest nobil feudal român refugiat a fost vechiul proprietar al posesiunii **Izvin**, dar care la rândul său a deposedat de pământ un cnez local, într-o anumită împrejurare istorică.

Considerăm că este necesar să definim ce înseamna, în condițiile timpurilor respective, noțiunea de danie. Actul de danie relevă conferirea unei stăpâniri ereditare asupra moșiei și dreptul de jurisdicție asupra oamenilor de pe moșie. Ei aveau dreptul „de a judeca orice fel de pricini în afară de trei și anume: tâlhărie, furtul și focul”³⁸. Jurisdicția nobiliară apare astfel limpede definitivă și legată indisolubil de dreptul de proprietate asupra unei moșii.

O altă problemă importantă ce reiese din cercetarea făcută, este aceea legată de confesionalitatea familiei Carapciu. Este evident că nobilul Carapciu a fost român și ortodox, dar atât el și mai ales urmași săi în mod sigur au trecut la catolicism. Diplomele regale de confirmare a stăpânilor cneziale bănățene din a doua jumătate a secolului al XIV-lea nu condiționează explicit stăpânirile de confesiune. Este, însă, cert faptul că prozelitismul catolic în rândul comunităților românești bănățene, cu principale momente de vârf (1366,1428,1439) a modificat într-o oarecare măsură structura confesională a lumii feudale bănățene, constrânsă să se adapteze cerințelor care impuneau religia catolică oricărui posesor de pământuri. Considerăm că relația confesionalitate-etnie trebuie nuanțată. Faptele au fost receptate în istoriografia recentă drept dovada unei situații normale, prin care feudalii români au acceptat adoptarea credinței catolice în schimbul dobândirii actelor de stăpânire³⁹. În același timp e greu de crezut că, prin trecerea la catolicism, acești nobili sau rupt definitiv de masa comunități românești. Se poate bănui, că măcar la început, nobilii români, au adoptat catolicismul din nevoia de a-și păstra întregi posesiunile pământești, ceea ce ne determină să ne întrebăm cu câtă fidelitate și convingere spirituală au practicat ei efectiv noua confesiune.

Cronologic următorii proprietari ai posesiunii **Izvin** au fost: în anul 1463 era proprietatea lui Oszenyi Iștvan, cel care a participat la o hotărnicie a posesiunii Recașului, ceea ce presupune o încredere deosebită din partea regelui, apoi la scurt timp găsim proprietari ai posesiunii pe frații Csaki, Benedek și Ferencz. Potrivit unor martori audiați la un proces, în 1523 satul

---

³⁸ *Documenta Romaniae Historica D.R.H C Transilvania*, vol. X, București, 1977, p. 161.

³⁹ Ligia Boldea, *Înnobilare și confesiune în lumea feudală românească din Banat*, în „Banatica” 1995, Reșița, p. 30.

era locuit și de sârbi⁴⁰, fapt plauzibil, deoarece se știe că comitele Pavel Chinezul a colonizat Banatul cu mulți sârbi refugiați din fața pericolului otoman.

Sub ocupația turcească 1552-1718

Înfrângerea Ungariei feudale de către otomani în bătălia de la Mohacs (1526) a fost urmată de luptele pentru stăpânirea Transilvaniei și a Banatului între Ioan Zapolya și Ferdinand de Habsburg, încheiate cu victoria, celui dintâi. După moartea lui Zapolya (1540) și transformarea Ungariei centrale în pašalâc turcesc cu centrul la Buda (1541), Banatul a trecut sub autoritatea principatului autonom al Transilvaniei. După campania din 1551-1552, încheiată cu asediul și cucerirea Timișoarei de către turci (26 iulie 1552), Banatul de câmpie a fost transformat în pašalâc cu centrul la Timișoara, în vreme ce regiunea de munte a fost organizată ca Banat al Lugoșului și al Caransebeșului și a rămas pe mai departe sub autoritatea principilor transilvăneni.

Pașalâcul Timișoara (*Eyâlet-i Temeşvar*) a fost o entitate administrativă în perioada după 1552, anul ocupării părții de vest a Banatului de către otomani, până în 1716, când habsburgii i-au alungat din provincie. Pașalâcul de Timișoara a cuprins inițial patru sangeacuri: Timișoara, Lipova, Cenad și Moldova, fiecare cu un sangeacebi în frunte și cu un aparat administrativ, fiscal, religios și militar. Numărul sangeacurilor cuprinse în vilayetul Timișoarei a fost fluctuant, în decursul celor 164 ani de ocupație, aceste teritorii administrative mai mici, fie s-au adăugat la vilayetul Timișoarei, fie au fost luate și cuprinse în alte vilayete. Principalul dregător al vilayetului era begler-beiul, având rangul de pașă cu două sau trei tuiuri. Pe lângă comandanții importanțelor unități militare, au fost instalați numeroși slujbași care asigurau administrația locală: defterdarul cu reședința la Timișoara conducea încasarea birurilor și dijmelor; în fiecare sat se afla un serdar, cu atribuții administrative și judecătorești. Potrivit tradiției musulmane, întregul teritoriu al pašalâcului se afla în proprietatea sultanului. Pământul cel mai fertil se afla în administrația fiscalului (hasuri vizirale) și asigura aprovizionarea garnizoanelor. Altă parte era împărțită în feude, aflate în folosința demnitarilor civili și militari și în feude religioase (vacuf) pentru întreținerea moscheelor, școlilor, spitalelor și așezămintelor publice.

---

⁴⁰Borovszky Samu, *Magyrorszag varmegyei es varosai. Temes varmegye*, f. an., Budapest, p. 85.

Contrar unor opinii formulate, regimul otoman a fost relativ favorabil autonomiei populației românești și instituțiilor ei, prin dreptul de folosință a țăranilor asupra loturilor de pământ și prin larga toleranță religioasă. Ritmul dezvoltării a fost, incontestabil încetinit, dar viața și-a urmat cursul fără modificări radicale în plan demografic, social și spiritual⁴¹.

Deși din această perioadă avem puține informații care să amintească de **Izvin**, este mai mult decât probabil că satul a supraviețuit iureșului turcesc și făcea parte din nahia (unitate administrativ-teritorială mică) Timișoara, care în 1554 avea 4 orașe: Timișoara, Recaș, Sarad și Utvin, 3 mânăstiri: Sfântul Gheorghe, Ghilad și Szekklodobediste, 82 puste și 141 de sate cu 3232 case impuse la dare⁴².

În 26 noiembrie 1554 se publică Kanunnameul (decret) raialelor (supușii creștini plătitori de taxe) din sangeacul de Timișoara, ce reglementează datoriile față de sultan, față de administrație. Ultimile două paragrafe sunt consacrate statutului cnezilor. *„Și chehalele (administratori) districtelor aflate în vilayetul Timișoara sunt cunoscute sub numele de chinezi. Din pricină că ajută la prosperarea ținutului și la strângerea gizeii (taxă pe cap de gospodărie plătită de supuși creștini) și la perceperea dărilor și impozitelor de la raiale, fiind scutite de dări și impozite în timpul regelui Ianoș (Ioan Zapolyia) și a lui Petru bey (Petru Petrovici) și fiind cauza învierii și bunăstării ținutului, dat fiind că, atunci când măria sa padișahul refugiu al lumii sau emirii ce sunt valii (unități militare) în livaua (sangeac, unitate administrativă) respectivă trebuie să facă expediție într-o parte, mai sus pomeniții urmează a fi însărcinați și ei să participe la expediție, cu calul și echipamentul și halebarda și scutul și celelalte arme ale lor, în noua condică imperială s-a înregistrat ca mai sus pomeniții să fie la fel precum au fost mereu ceilalți chinezi, adică să fie scutite de dări și impozite cu condiția ca, astfel, ei îndeplinindu-și slujba, precum mai înainte, să nu dovedească neglijență și delăsare”*⁴³.

În anul 1594 în Banat izbucnește o mare răscoală a românilor și sârbilor împotriva dominației otomane, cu notabile succese locale ale răsculaților. Cetele de haiduci, însoțite de populație, atacă și cuceresc câteva orașe și cetăți. Răscoala începută în zona centrală a Banatului se extinde în tot teritoriul, antrenând în lupte și trupele principelui transilvan, precum și trupe imperiale, transformându-se într-un război, cu sorți de izbândă alternative, alianțele temporare făcute din interese de moment, nu reușesc să

---

⁴¹ I. Munteanu, R. Munteanu, *Timiș, Monografie*, Ed. Marineasa, Timișoara, 1998, p. 58.

⁴² Ioan Hațegan, *Vilayetul de Timișoara*, Editura Banatul, Timișoara, 2005, p. 51.

⁴³ *Ibidem*, p. 53.

exploateze momentul prielnic de slăbiciune a turcilor și se încheie prin înfrângerea răsculaților în iulie 1594, prin bătăliile de lângă Timișoara și Parța. Urmează o represiune sângeroasă, dar turcii speriați de bejenia locuitorilor promet iertarea generală pentru cei care se vor întoarce în satele lor.

Faptul că, nu mai găsim satul **Izvin** în documentele din timpul stăpânirii turcești ne îndreptățesc să presupunem că a ieșit de sub controlul defterdarului (funcționar superior al finanțelor), în acea epocă atât de instabilă. Banatul, a fost de multe ori, teatru de război, mai ales în perioada anilor 1688-1696, prin părțile Lugoșului și a Caransebeșului și, între anii 1716-1718 prin cele ce făceau parte din pașalâc, timp în care multe sate au avut de suportat greutățile războiului, jafuri și pustiiri. Faptul că în însemnările contelui Marsigli din anii 1690-1700 se amintește satul **Izvin** sub denumirea Servin, comună între „*neserrecti pagi cicum jacentes Temesvar*”⁴⁴, dovedește cu prisosință instabilitatea demografică și a vetrelor de locuire din acele vremuri frământate.

.Se cunoaște că, la sfârșitul secolului XVII odată cu noua ofensivă habsburgică în Balcani și după repetate înfrângeri suferite în războiul cu austriei, turcii au luat o serie de măsuri menite a preîntâmpina răzvrătirea populației creștine din provincie și pentru a-și consolida stăpânirea în Banat. Printr-o iradea (decret) al sultanului, raialele (supușii creștini) din Banat în majoritate covârșitoare români – primesc dreptul de a transmite posesiunea pământului și averea mobilă urmașilor, putând în același timp să plătească în bani, obligațiile față de stăpânul moșiei (spahiu), fiind astfel asimilați ca drepturi economice populației musulmane⁴⁵.

Ocupația habsburgică

După cucerirea Banatului, Habsburgii au socotit provincia drept un bun nou dobândit, ocupat în temeiul dreptului războiului (iure belli), astfel încât aici n-a fost recunoscut și luat în condiderare nici un titlu de drept privat sau public anterior anului 1716. Provincia pusă sub autoritatea nemijlocită a forurilor centrale vieneze (Camera Aulică, Consiliul Aulic de război, Comisia Neoaquistică) în calitate de domeniu al Coroanei și Camerei, a fost încredințată unei Administrații a Țării (Landesadministrațion) în frunte cu un guvernator militar⁴⁶.

---

⁴⁴ N. Ilieșiu, *Caiete istorice II*, fila 120, în Arhiva Muzeului Banatului, nr. inventar 6882.

⁴⁵ I. Stoia-Udrea, *Marginale la istoria bănățeană*, Timișoara, 1940, p. 89.

⁴⁶ J.J.Ehler, *Banatul de la origini până în prezent - 1774*. Ed. Facla Timișoara, 1982, p. 172.

Odată cu cucerirea habsburgică, Banatul devine domeniu al coroanei, deci proprietatea personală a împăratului de la Viena, care administrează și exploatează economic provincia prin funcționarii săi în spiritul ideilor mercantile. Lipsa proprietăți nobiliare feudale- vechea nobilime maghiară și română a plecat din Banat odată cu căderea lui sub turci, iar spahii turci au părăsit provincia, atunci când habsburgii au ocupat Banatul – a fost premise care a ajutat la realizarea dezideratelor mercantiliste bazate pe o politică economică de stat, dirijată și puternic centralizată. Țărănimea bănățeană avea obligații feudale și statale numai față de împărat, astfel că situația iobagilor autohtoni era mult mai bună, decât în celelalte provincii unde domnea bunul plac al feudalilor.

Imediat după ocuparea Banatului, administrația militară își începe munca de organizare și pentru a putea evalua posibilitățile exploatații fiscale a provinciei se va executa, încă din cursul anului 1717 o conscripție generală a Banatului. Această conscripție va fi completată în anii următori, prin elaborarea unor hărți detaliate ale ținutului, care va cuprinde toate așezările locuite sau părăsite ale Banatului. În conscripția din 1717 **Izvinul** nu apare, în schimb pe harta contelui Mercy, satul apare cu denumirea de Iezvin și făcea parte din districtul Timiș⁴⁷.

Bazat pe planuri meticuloase, s-a făcut împărțirea administrativă și teritorială, Banatul fiind organizat în districte, având în frunte administratori districtuali, iar satele ca și înainte rămăneau sub conducerea cnezilor locali, iar mai multe sate erau administrate de un obercnez.

Războiul turco-austriac din 1737-1739 a avut consecințe dezastruoase asupra provinciei. Cucerirea de către austrieci a Banatului și instaurarea noii stăpâniri habsburgice a atras după sine nu numai opoziția între interesele politico-economice și militare ale imperialilor și cele ale populației autohtone, ci-așa cum este și firesc- și adversități de natură psihologică între acestea. Coexistau de-acum două lumi, două mentalități, două poziții diferite. Pe de-o parte, reprezentanții civili și militari ai stăpânirii în această provincie, funcționăria, bine plătită, ocrotită de legi și armată, abuzivă și dornică de înavuțire rapidă, care trata poporul băștinaș cu aroganță și dispreț, de pe poziția sa de stăpânitor și civilizator; pe de altă parte, țărănimea română bănățeană, căruia i s-a pus „jugul de fier” austriac, mereu confruntată cu nedreptăți și umilință, ducând o viață deosebit de grea, dar, totodată, apărându-și cu deosebită dârzenie și mândrie libertatea spirituală, de credință și de neam. Din confruntarea celor două părți a

---

⁴⁷ Borovszky Samu, *Magyrorszag varmegyei es varosai. Temes varmegye*, f. an., Budapesta, p. 86.

rezultat, în timp, un climat de ostilitate, de dușmănie, care a dus, pe români la o îndreptățită stare de revoltă, iar pe austrieci la deprecierea conștiință a populației băștinașe. Români erau prezentați ca un neam de păstori, cu aplecare spre tâlhărie și hoție, înapoiți din punct de vedere moral comparativ cu neamurile colonizate aici de stăpânire⁴⁸. Astfel s-a creat în timp și s-a permanentizat în epocă o imagine falsă despre țăranul român din Banat. Plecând de la această imagine preconcepută, orice încercare a supușilor bănățeni de a se apăra, de a se opune injustiției, de a lupta pentru o viață omenească și liberă, era calificată drept tâlhărie, hoție, trădare. Revoltatului i se neagă conștiința politică, fiind considerat un simplu răufăcător, un tâlhar, un criminal. În acest sens sunt întocmite actele oficiale care privesc lotria, dar și cele ce se referă la marea răscoală de la 1737-1739⁴⁹.

Răscoala izbucnită în condițiile războiului austro-turc, a avut un răsunet slab printre contemporani, atenția acestora fiind reținută mai degrabă de operațiunile militare ale celor două armate, ceea ce a făcut ca acțiunile răsculaților să fie ascunse în umbra războiului, unele dintre ele fiind chiar confundate cu cele a trupelor turcești. Confuzia a fost favorizată de prezența, în unele cazuri, ale răsculaților alături de turci, dat fiind că, la acea vreme, lupta împotriva Imperiului habsburgic-desigur cu țeluri diferite-constitua un fragil numitor comun. Răscoala a izbucnit spontan, fără pregătiri prealabile și fără a avea o conducere unitară, manifestându-se sub diferite forme, dar îndreptate clar împotriva stăpânirii austriece, stăpânire ce se dovedea mai aspră și mai nemiloasă decât cea turcească. Represalile au fost dure, multe sate fiind arse iar locuitorii uciși⁵⁰. La **Izvin** s-a consumat un episod dramatic al acestei lupte, primarii din satele **Izvin** și **Bazoș** împreună cu alți locuitori trec de partea turcilor, ducând cu ei și banii comunali. După înfrângerea răscoalei, de frica represalilor, răsculații pribegesc un timp, până la publicarea de imperiali a unei amnistii administrative, când mulți dintre transfugi revin în satele părăsite⁵¹.

Operațiunile militare, răscoala care a urmat după aceea, foametea, precum și ciuma, au provocat grele pierderi de vieți omenești și de bunuri. Odată pacea instaurată, regimul de la Viena s-a străduit să reorganizeze aparatul administrativ, cu scopul ca provincia să poată face față multiplelor

---

⁴⁸ G. Popovici, *Istoria românilor bănățeni*, Lugoj, 1904, p. 331.

⁴⁹ Eleonora Calincof, *Atestări documentare privind caracterul antihabsburgic al răscoalei populare din Banat din anii 1737-1739*, în „Banatica”, VI, Reșița, p. 223.

⁵⁰ Elena Calincof, *op. cit.*, p. 226.

⁵¹ N. Ilieșiu, *loc. cit.*, fila 120.

sarcini ce i-au fost impuse. Războiul de succesiune la tronul habsburgic, izbucnit îndată după urcarea pe tron a împărătesei Maria Tereza, a adâncit dificultățile în care se zbătea imperiul ca urmare a lungilor și istovitoarelor operații militare din războiul încheiat prin pacea de la Belgrad (1739). În vederea acoperirii cheltuielilor prilejuite de izbucnirea luptelor cu Prusia, Curtea din Viena a sporit contribuția în toate provinciile imperiului. Nici Banatul nu a fost exceptat de la acest efort, deși urmările dezastruoase ale războiului cu turcii mai erau încă simțite.

Meticuloasa administrație habsburgică a consemnat și sarcinile impuse Banatului într-un număr impresionant de acte printre care și o conscripție din anul 1743. Importanța ei deosebită constă în faptul că este cel dintâi document în care ni se dezvăluie pe larg unele realități din provincia Banatului, la numai câțiva ani după războiul cu turcii. Astfel, cunoaștem acum aproape toate așezările locuite, dimpreună cu sarcinile fiscale respective. Dar ceea ce trebuie reținut îndeosebi în acest document este faptul că a fost consemnată pentru prima oară și naționalitatea locuitorilor din fiecare așezare în parte. În această conscripție apare și **Izvinul** (Jesswim), sat locuit de români din districtul Timișoarei⁵².

Până în 1751, Banatul s-a aflat sub administrație militară, din acel an s-a introdus administrația civilă austriacă, menținută până în anii 1778-1779, când Banatul este încorporat Ungariei.

Încă de la începutul stăpânirii Banatului, Curtea de la Viena și-a concentrat atenția spre o dezvoltare într-un ritm mai viu a economiei bănățene. Realitățile bănățene permiteau în mare măsură realizarea obiectivelor economice preconizate: existența unui pământ fertil, posibilitatea de a mări suprafețele agricole prin drenări, asanări, indiguiri, un subsol bogat și mai ales forța de muncă la îndemână- țărani bănățeni au devenit iobagi ai Împăratului, cu obligații de robotă pe lângă multe altele. Pentru Curtea din Viena era imperios necesară dezvoltarea economică a acestei provincii pentru a putea asigura într-un timp foarte scurt, aprovizionarea și întreținerea numeroaselor trupe din garnizoanele bănățene și a celor aflate în marș, dată fiind importanța Banatului în sistemul militar habsburgic. Deasemenea se urmărea întreținerea aparatului de stat, sau furnizarea de materii prime pentru provinciile din vest precum și obținerea

---

⁵² Bujor Surdu, *Aspecte privitoare la situația Banatului în 1743*, în „Anuarul Institutului de Istorie” Cluj, 1970, p. 33.

unor venituri pentru erariul ce alimenta numeroasele războaie din secolul al XVIII-lea⁵³.

Colonizarea era o cerință care decurgea din însăși statutul Banatului de provincie aflată la granița imperiului. Pe lângă obiectivele generale, colonizările germane au avut și obiective imediate determinate de condițiile istorice din acea vreme. Acestea erau de natură economică, politico-militare și religioase. Colonizarea s-a făcut în primul rând cu scopul asigurării brațelor de muncă, pentru a putea valorifica mai bine și mai eficient resursele naturale existente. Bineînțeles că pe lângă aceasta s-a urmărit evident și întărirea elementului german în zonă, cât și creșterea influenței catolice printre autohtoni, sperând în posibilitatea germanizării și catolicizării băștinașilor, politică fără eficiență în sânul populației bănățene, foarte tenace în a-și păstra credința străbună.

Între primele localități din Banat colonizate se numără și Recașul. Primii coloniști au fost menționați în martie 1726, când serviciul districtual Timișoara anunță că își vând casele și pământul și fug, aceasta dovedind că sosiseră cu câțiva ani mai înainte, posibil prin 1723; împlinindu-se anii de scutire recurgeau probabil la practica folosită de unii de a se prezenta la centrele de repartizare ca recent sosiți pentru a beneficia de noi scutiri și avantaje⁵⁴. **Izvinul** nu este vizat pentru colonizare, datorită așezării sale geografice într-o zonă mlăștinoasă se părea neatractivă pentru colonizare. Mulți coloniști au fost însă așezați în satele românești repartizându-li-se pământurile cele mai fertile, fiind în același timp scutiți de contribuție și de alte sarcini obștești.

Constrângerile românilor, nevoiți să-și cedeze pământurile și uneori satele, fiscalitatea excesivă (țărani erau obligați să suporte aprovizionarea și cazarea armatei habsburgice în timpul războaielor) au iscat mari nemulțumiri românilor bănățeni, care în momente prielnice, cu ocazia războaielor turco-austriece din 1737-1739 și 1788-1791 s-au răsculat împotriva autorităților imperiale și a coloniștilor.

Războiul, răscoala, ciuma și foametea care s-au abătut asupra Banatului după încetarea operațiilor militare au determinat modificări însemnate în sânul populației bănățene.

Fără îndoială că aceste calamități au afectat în primul rând populația românească, fiindcă lungile și istovitoarele lupte turco-austriece s-au desfășurat exclusiv în regiunile locuite de ei, provocându-le distrugeri

---

⁵³ Aurel Tintă, *Colonizări habsburgice în Banat 1716-1740*, Timișoara, Editura Facla, 1972, p. 31.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 164.

materiale și de vieți omenești, dar și deplasări semnificative de populație. Represiunile armatei habsburgice împotriva răsculaților le-au rărit deasemenea rândurile, iar mulți au fugit de teama imperialilor în Oltenia și Serbia. Conflictul dintre băștinași și stăpânirea austriacă, în diferite forme, se prelungește până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când se constată o relaxare a relațiilor⁵⁵.

Anexarea Banatului la Ungaria este un eveniment cu consecințe istorice importante pentru această provincie. Bazându-se pe drepturile istorice, nu etnice, deoarece la ocuparea Banatului de austrieci nu exista populație maghiară în această provincie, Dieta maghiară va revendica în mod constant anexarea Banatului la Ungaria. Strădaniile depuse de nobilimea maghiară pentru a obține din partea Curții vieneze încorporarea Banatului la Ungaria, invocând situația provinciei anterioară anului 1552, s-au lovit de împotrivirea Curții vieneze, prin invocarea de *ius belli* (drept al războiului) extins și asupra cuceririlor habsburgice din anii 1716-1718. Într-un moment critic pentru împărăteasa Maria Tereza în urma războiului de șapte ani, Dieta reușește să obțină introducerea administrației comitatense. Banatul este încorporat Ungariei și este organizat, administrativ și politic în comitate. Instaurarea administrației comitatense în comitatul Timiș s-a făcut la 22 iunie 1778 și s-a stabilit împărțirea comitatului în patru plase: Timișoara, Sânandrei, Lipova și Vârșeț. **Izvinul** a făcut parte din plasa Timișoara⁵⁶. Prin încorporarea Banatului la Ungaria, unitatea provinciei era împărțită între administrația germană, dirijată de Consiliul de război din Viena pe teritoriul celor trei regimente de graniță și administrația comitatensă, care se introduce în partea încorporată Ungariei prin înființarea comitatelor Timiș, Caraș și Torontal⁵⁷. În teritoriile supuse administrației maghiare se reintroduce forma de proprietate feudală, reglementându-se prin Urbariul din 1780 raporturile dintre proprietarii feudali și țărani iobagi. Pădurile și moșiile statului sunt vândute, împreună cu titlurile nobiliare, creându-se astfel, o nouă nobilime feudală în Banat.

Fenomenul cel mai seamănă pentru istoria națională a românilor bănățeni l-a constituit apariția unui grup compact de nobili macedo-români (odată cu cumpărarea de domenii și înnobilarea), ridicați din rândul negustorilor bogați, dintre care mulți s-au identificat cu idealul național românesc și au patronat inițiative cu caracter național.

---

⁵⁵ Gr. Papiți, *Mișcări de rezistență și răzvrătire în Banat în anii 1774-1775*, în *Arhivele Statului 25 de ani de activitate (1931-1956)*, București, 1957, p. 245.

⁵⁶N. Iliesiu, *Caiete VII*, mss, în Arhiva Muzeului Banatului, fila 631.

⁵⁷*Ibidem*.

Apariția acestei nobilimi noi, de avere și funcție, deosebită de cea ereditară, reprezintă un fenomen specific doar Banatului. Spre deosebire de vechea nobilime, ea tinde să se atașeze noilor solidarități în curs de constituire, burgheze și naționale, integrându-se confesiunii din care făcea parte, grupului social din care s-a ridicat și comunității naționale cu care se identifică. Datorită educației, puterii economice sau politice pe care o acumulează, își va asuma un rol important în opera de patronaj cultural național, în mișcarea politică, colaborând la formarea elitelor națiunii asuprite.

În anul 1774 guvernatorul de atunci al Banatului, contele de Clary și Altringen, a fost înlocuit cu baronul Iosif de Brigido. Noul guvernator - preluând administrarea unei provincii ale cărei realități îi erau cu deșăvârșire necunoscute - a dispus întocmirea unei documentații de sinteză, care să-i ofere nu numai posibilitatea unui prim contact cu stările de fapt din Banat, ci în același timp soluții concrete pentru elaborarea programului de reforme administrative preconizat de Curtea veneză. E mai mult ca sigur că baronul de Brigido a apelat în aceste împrejurări la serviciile unui funcționar superior al Administrației bănățene, Acesta a fost J. J. Ehrler, care a primit sarcina întocmirii unui raport amănunțit asupra tuturor problemelor care confruntau în acea vreme conducerea imperială din Banat. Din această sinteză concepută prin anii 1773-1774 și apărută prin grija și traducerea reputatului istoric Costin Feneșan în anul 1982, se desprind informații bogate despre situația economică, demografică și administrativă a Banatului din acea vreme. Astfel aflăm că **Izvinul** în anul 1774 făcea parte din punct de vedere administrativ din districtul Timișoara, cercul Bucovățului și era un sat locuit de români⁵⁸.

Reformele lui Iosif al- II lea, precum și edictul de toleranță au contribuit la întărirea Bisericii ortodoxe din Banat, poziția economică a preoților române se va consolida, preoții putând să-și întrețină copiii la școli înalte, contribuind hotărâtor la întărirea păturii intelectualității române bănățene, cu rol benefic în mișcarea culturală și națională.

Războiul din 1788-1789 a cauzat Banatului mari pagube materiale și multe sacrificii umane, morți, răniți și robiți.

Împăratul Leopold la 5 martie 1791 înființează la Viena „*Cancelaria aulică ilirică*“ care avea în grijă coordonarea și îndrumarea națiunii ilirice (românii și sârbii) pe toate planurile vieții de stat. Dieta maghiară, se vede silită, prin articolul 27 din 1791 să acorde toate drepturile civile și politice confesiunii ortodoxe din Ungaria. În anul 1792 mitropolitul și episcopii

---

⁵⁸J.J.Ehler, *Banatul de la origini până în prezent- 1774*. Ed. Facla Timișoara, 1982, p. 147.

ortodocși intră cu drepturi depline în Dieta Ungariei, iar unii dintre episcopi sau mireni sunt numiți consilieri intimi ajungând în casa magnaților (senat)⁵⁹.

În tot cursul primelor decenii ale secolului al XIX-lea tensiunile politice, sociale și religioase au crescut în Banat, nobilimea având tendința de a înăspri exploatarea, autoritățile încearcă să impună în administrație și școală limba maghiară iscând conflicte înverșunate cu populația de limbă română și sârbă. Pe plan religios, românii urmăreau emanciparea bisericii române, separarea ierarhiei bisericești și constituirea unei ierarhii autohtone independente. Programul pașoptist din Banat prevedea: emanciparea bisericii ortodoxe române din Banat, emanciparea socială prin înlăturarea marii proprietăți feudale și unificarea politică a națiunii, prin unirea tuturor românilor într-un stat puternic, unitar și independent.

Legile promulgate de guvernul maghiar după 15 martie și sancționate de împărat la 11 aprilie 1848 prevedeau desființarea dărilor iobăgești față de stăpânii de pământ, robotele și alte obligații pe care le aveau față de feudali. Dar trebuie să facem precizarea necesară că numai acei țărani deveneau proprietari, care aveau deja din pământul urbarial o sesie întreagă, o jumătate sau un sfert de sesie. Numai că, majoritatea țăranilor erau lipsiți de pământ, legile din martie influențând prea puțin soarta lor, mai mult chiar, majoritatea țăranilor neavând pământ, rămâneau și mai departe la bunul plac al stăpânului de moșie. Trebuie să se țină seama că legiuirea agrară din 1848 s-a făcut de nobili, care erau și mari proprietari de pământ și care nu înțelegeau să renunțe așa de ușor la drepturile lor. Un alt aspect al problemei mișcărilor țărănești din anul revoluționar 1848 era acela al abuzurilor săvârșite de feudali, sub diferite forme, marii proprietari căutau să-și rotunjească domeniile în detrimentul țăranilor. Cu toate protestele acestora, pământurile acaparate rămâneau în posesia stăpânilor de pământ, care au reușit astfel să-și însușească pământurile cele mai bune, împingând pe țărani spre locurile mai sărace. Abuzurile săvârșite erau cunoscute de țărani din tată în fiu, mai ales în Banat, unde nobilimea era de dată recentă, îndeosebi după încorporarea provinciei la Ungaria în 1779. Așadar până la 1848 nu trecuseră decât două generații. Noii stăpâni au venit cu o poftă deosebită să-și rotunjească averile și nevoia lor de acaparare era mare. Țăranii, care ocupaseră inițial aceste pământuri, erau nemulțumiți de starea prezentă și nădăjduiau că noile legiuiri vor aduce îndreptarea lucrurilor. Dar când au văzut că autoritățile comitantesc nu se schimbă, că feudali rămân mai departe stăpâni puternici, au început să-și facă singuri

---

⁵⁹ N. Iliesiu, *Caiete mss*, VII, f. 645.

dreptate. Aceasta a fost una din cauzele mari care au determinat țărâniea bănățeană să se îndepărteze de guvernul maghiar și, mai mult să ia atitudine împotriva lui. O altă cauză a fost oprimarea națională. Țăranii vedeau în maghiari pe stăpânii de pământ care le-au sustras ogoarele, iar în autoritățile comitantesse pe cei care dădeau formă de legalitate tuturor abuzurilor făcute de noii stăpâni. Cercetând evoluția mișcărilor țărănești, constatăm mai multe faze de acțiune. La început se înregistrează faza petiționărilor, țăranii cer guvernului și autorităților comitantesse să repare nedreptățile făcute în decursul vremurilor. Apoi, văzând că atât guvernul cât și autoritățile nu iau măsuri de îndreptare a lucrurilor, încearcă să-și facă singuri dreptate, prin atacarea castelelor, împărțirea recoltei, alungarea autorităților comitantesse, opunerea la legea recrutării și în final prin răscoale în masă. Numai așa se explică de ce cetatea Timișoarei nu a putut fi ocupată de armata maghiară, iar după izbucnirea ostilităților din 3 octombrie 1848, în timp de două luni datorită maselor de țărani (Landsturm-gloțașii), întreg Banatul a căzut în mâna imperialilor⁶⁰. Formele sub care au acționat țăranii din Izvin în acest an revoluționar au fost modeste, astfel pe data de 12 octombrie 1848 prind pe notarul comunal Vendlingher și-l predau autorităților imperiale din Timișoara⁶¹. În anul 1849 la apropierea trupelor maghiare locuitorii din **Izvin**, dar mai ales feciorii apți de asentare (recrutare) fug în păduri și în stuferișurile din jurul satului. Cu toate că generalul Bem a avut o atitudine omenească față de populația băștinașă, trupele sale făceau excese care adânceau conflictul cu populația românească. Pentru ridicarea întăririlor din jurul Timișorii, 1/5 din locuitorii **Izvinului** îndeplinesc munci de robotă. În anul 1849, 2000 de locuitorii din Recaș, **Izvin** și Remetea prestează munci de robotă forțată în tabăra generalului Vecsey din Pădurea verde, care a ținut Timișoara asediată până la data de 9 august 1849, când a fost înfrânt și obligat să se retragă în dezordine spre Lugoj. O parte importantă din trupele maghiare ale generalului Vecsey, aflate în retragere petrec noaptea de 10 august pe dâmbul Copaci, care se află în partea de nord a **Izvinului**⁶².

Revoluția din 1848- 1849 a rezolvat una din contradicțiile politice ale imperiului-iobăgia- care a fost desființată de parlamentul maghiar. După înfrângerea revoluției, guvernul habsburgic pentru a evita noi tulburări aplică împrumărirea. Țăranii sunt acum proprietarii de drept ai pământului pe care îl aveau sub formă de sesie iobagială, obligațiile feudale

---

⁶⁰ I. D. Suci, *Revoluția de la 1848-1849 în Banat*, București, 1968, p. 74.

⁶¹ Biblioteca Academiei, mss. MCC, doc. 129.

⁶²N. Iliesiu, *Caiete mss*, II, f. 120.

fiind desființate, principala piedică în calea dezvoltării relațiilor capitaliste în economie este înlăturată.

Dualismul

Încheierea pactului dualist austro-ungar a însemnat compromisul latifundiatarilor maghiari cu dinastia habsburgică. În urma creării statului dualist în 1867 și prin desființarea în 1872 a regimentelor grănicerești, întregul Banat a trecut sub administrația Ungariei. Dualismul a însemnat o înăsprire a asupririi naționale și sociale, fiind o frână în dezvoltarea națională și democratică a popoarelor din Austro-Ungaria⁶³.

În această perioadă se vor produce două evenimente care vor marca profund viața bănățenilor: Unirea Principatelor (1859) și cucerirea independenței de stat a României (1877). Bănățeni vedeau în unitatea și consolidarea statului român o sursă regeneratoare și un sprijin constant în apărarea integrității lor etnice. Multe manifestări de solidaritate s-au desfășurat la aniversările Unirii, iar în timpul războiului de independență în orașele mari ale Banatului s-au format comitete care colectau bani și ajutoare pentru răniți; mulți bănățeni apar pe listele de subscripții.

Proclamarea dualismului în anul 1867, împotriva voinței poporului român va avea drept consecință firească organizarea politică a românilor bănățeni. S-a conturat tot mai mult în rândul frunțașilor politici români și ai altor naționalități ideea că numai sprijinindu-se pe popor și cu ajutorul opiniei publice din întreaga Europă se puteau obține rezultatele dorite în lupta lor pentru dreptate socială și națională. La conferința de la Timișoara, din 7 februarie 1869 se înființează Partidul Național al Românilor din Banat și Ungaria. Scopul principal al programului partidului era combaterea dualismului austro-ungar, dar în platformă mai erau și revendicări antifeudale și naționale. Noul partid a participat prin deputații săi la sesiunile Dietei din 1869-1872 și 1872-1875, remarcându-se prin propunerile progresiste ce le susțineau în discutarea legilor.

Deși frunțașii bănățeni au fost împotriva înaintării Memorandului în 1892, ceea ce a dus chiar la demisia lui Vicențiu Babeș de la președenția Partidului Național Român, totuși ei se vor solidariza cu Comitetul Central al Partidului Național Român, în procesul dând prin aceasta un exemplu strălucit de loialitate și solidaritate românească⁶⁴.

---

⁶³ M. Bizerea, *Banatul ca unitate și individualitate istorico-geografică în cadrul pământului locuit de români*, în „Tibiscus”, Timișoara, III, 1975, p. 20-21.

⁶⁴ I.D. Suci, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977, p. 148.

Una din sarcinile importante ale conducătorilor politici români din Banat va fi aceea de a acționa pentru unificarea națiunii conform programului revoluționar pașoptist. Datorită obstacolelor puse de guvernele de la Viena sau de guvernele dualiste, unificarea nu s-a putut realiza decât după multe stăruințe și în mai multe faze. Prima fază se realizează în 1865, prin înființarea Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu, când biserica română se emancipează de sub tutela Mitropoliei de la Karlovitz, constituindu-se o singură biserică greco-ortodoxă română din imperiu, cu excepția Bucovinei care prin episcopul Hakman s-a opus, împiedicând prin actul său unificarea bisericească a românilor din Austro-Ungaria. Al doilea moment de unificare a națiunii se face pe plan economic, în 1872, când fruntașii români din Banat și Ardeal înființează banca „*Albina*” din Sibiu. Al treilea moment al procesului de unificare a națiunii îl avem în 1881, când prin congresul de la Sibiu, se decide fuzionarea celor două partide: Partidul Național al Românilor din Banat și Ungaria și Partidul Național al Românilor din Transilvania, alegându-se un singur comitet central, cu sediul la Sibiu și în acest fel s-a realizat unitatea pe plan politic. Ultimul moment de unificare a națiunii din cadrul monarhiei austro-ungare îl constituie congresul „*Astreii*” de la Lugoj, din 1896, când se hotărăște extinderea activității „*Astreii*” și în Banat, prin înființarea de filiale în toate orașele și comunele mai importante⁶⁵.

Toate manifestările naționale ale românilor bănățeni, întreaga lor gândire politică și stare sufletească demonstau, cum afirma marele patriot bănățean Vicențiu Babeș, că România a devenit „*un soare al cărei rază*” încălzeau și luminau „*pe toți românii din țările vecine*”⁶⁶.

În contrast cu relitatea sistemului de stat austro-ungar, guvernul de la Budapesta s-a axat de la început, pe principiul Ungariei uninaționaliste, oficializând mai vechea politică de asimilare prin maghiarizare⁶⁷. Desigur, și alte imperii care au ținut sub stăpânirea lor unele popoare au folosit metoda desnaționalizării acestora, însă rar s-a întâmplat ca ea să fie ridicată la rangul de politică de stat și să fie promovată cu atâta brutalitate așa cum au procedat oficialitățile și grofii unguri. În vasta acțiune concepută să-i materializeze planurile desnaționalizării, Parlamentul de la Budapesta a votat legi prin care s-a decis până și maghiarizarea numelor familiilor, satelor și orașelor din Banat. Năzuința unității și solidaritatea națională se

---

⁶⁵ *Ibidem*, p. 147.

⁶⁶ „*Albina*”, an 5, 1870, nr. 46, din 4/16 iunie p. 17, apud Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *Banatul și Marea Unire, 1918*, Timișoara, 1992, p. 23.

⁶⁷ E. Brote, *Cestiunea română în Transilvania și Ungaria*, București, 1895, p. 110.

vor amplifica tot mai mult, ca replică la toate măsurile represive ale autorităților maghiare. Intelectualii satelor sunt acuzați că „*turbură și răzvrătesc*” populația, fac o educație „*antipatriotică*”- din punctual lor de vedere- tineretului sătesc, că bibliotecile populare și școlare sunt pline de cărți românești interzise⁶⁸.

Apărarea școlilor confesionale considerate „*temelie a vieții naționale*” devine un element esențial al luptei românilor, determinând o adevărată coeziune a forțelor socio-politice. De la mulțimea țăranilor până la reprezentanții proeminenți ai intelectualității, între care conducătorii bisericii naționale ocupă un loc important, toate categoriile sociale și-au înmănușiat strădaniile în această acțiune⁶⁹.

Începutul secolului al XX-lea aduce o nouă asprime în politica națională promovată de cercurile conducătoare maghiare. Legea naționalităților este și mai des încălcată, legile presei înscriu noi sancțiuni drastice împotriva redactorilor ziarelor românești. Presa românească a fost supusă unor continue presiuni, cenzura maghiară interzicând orice încercare de susținere sau promovare a intereselor naționale românești. Arătând condițiile în care poate să scrie un redactor român, Simion Bărnuțiu îi scrie lui Valeriu Braniște: „*La fiecare vorbă ce o scriu țin înaintea ochilor codul penal și îmi închipui că la spatele meu stă jandarmul! În vremurile de astăzi numai așa poate să scrie un redactor român*”⁷⁰.

În perioada post memorandistă, între anii 1895-1905, activitatea Partidului Național Român, cunoște un vremelnic declin. Este perioada frământărilor interne, care a avut și o latură pozitivă, aceea a clarificării pozițiilor principiale și tactice ale diferitelor grupări, clarificări ce vor duce la întărirea partidului și la relansarea sa în activitate. Această perioadă ce poate fi apreciată și de criză, s-a datorat –în principal- diferitelor orientări interne din cadrul partidului, cât și amestecului formațiunilor politice din România care, uneori subordonau intereselor de partid lupta națională a românilor bănățeni și ardeleni. Orientarea bănățeană care s-a constituit ca o grupare aparte în cadrul partidului, a fost apreciată de o parte a istoriografiei românești ca „*moderată*”. Acești „*moderați*” și-au câștigat aderenți în rândul țăranimii și intelectualității rurale din Banat; ei n-au acceptat niciodată colaborarea cu guvernele maghiare, după cum n-au permis nici amestecul partidelor politice din România în problemele partidului. Bănățenii și-au urmat calea proprie, care va cunoaște corecturi doar în momentul în care se

---

⁶⁸ Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *op. cit.*, p. 25.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 27.

⁷⁰ V. Braniște, *Amintiri din închisoare*, Ed. Minerva, București, 1972, p. 180.

impuneau cu necesitate. În ceea ce privește poziția față de partidele din România, relevăm faptul că fruntașii bănățeni nu se opuneau ajutorului celor din România, dar nu înțelegeau să se subordoneze liberalilor sau conservatorilor și să le servească acestora ca masă de manevră în lupta pentru putere. De altfel, bănățenii sunt singurii din cadrul Partidului național care nu au acceptat subvenții din partea partidelor politice din România⁷¹.

Începutul secolului al XX-lea găsește Partidul Național Român în fața unei opțiuni majore, activismul politic adică participarea românilor la luptele electorale pentru alegerile parlamentare. Bănățeni se declară pentru „*activism*” și se încadrează și ei în acest curent ridicat de masele populare⁷².

Pasivitatea politică a fost înfrântă anterior când la 6 iunie 1903 dr. Aurel Vlad este ales deputat al cercului Dobra, cu programul Partidului Național, dar fără încuviințarea comitetului partidului. Numai în 1905 Comitetul executiv al partidului Național Român în ședința de la Sibiu hotărăște abandonarea pasivității și intrarea în lupta parlamentară.

Alegerile parlamentare din anul 1905 și următoarele au demonstrat însuflețirea țăranimi conduse de „*apostolii*” satelor, preoții și învățătorii, care suplineau cu succes, lipsa unor organizații de partid locale.

În perioada luptelor electorale de la începutul secolului XX-lea, **Izvinul** făcea parte din cercul electoral parlamentar Recaș. Deși locuit în majoritate de români, candidat național român întâlnim în acest cerc numai în anul 1906, în persoana protopopului ortodox Ioan Pepa din Buziaș, care în timpul turneului electoral este primit cu mare însuflețire în Bazoș, **Izvin** și Suștra⁷³. Cocomitent cu candidatul român se afla în zonă și candidatul guvernamental Heinrich Anton, fiind însă huiduit în satele bănățene, printre care și în **Izvin**⁷⁴. La aceste alegeri preotul ortodox al parohiei **Izvin**, Vasile Terebenț, prin cuvinte pline de însuflețire a îndemnat poporul din sat să voteze pe candidatul național Ion Pepa. Prin propaganda național românească întreprinsă părintele Vasile Terebenț și-a atras asupra sa ura căpeteniilor administrative, fiind pedepsit cu „*detragerea congruei*”. Fiind considerat periculos pentru politica maghiară din zonă este obligat să se mute în comuna Petroman, la 55 de km depărtare de **Izvin**⁷⁵. Faptul că în cercul Recaș, alegătorii români dețineau o ușoară majoritate, reprezentând

---

⁷¹ Radu Păiusan, *Mișcarea națională din Banat și Marea Unire*, Ed. de Vest, Timișoara, 1993, p. 14.

⁷² *Ibidem*, p. 44.

⁷³ „Tribuna” (Arad), anul X, nr. 71 din 15/28 aprilie 1906, p. 6.

⁷⁴ *Idem*, nr. 72 din 16/29 aprilie 1906, p. 3.

⁷⁵ Pr. Horia Țâru, *Monografia satului Izvin*, 1983, mss.

60% din total și deci șansele candidatului național erau considerabile, n-a scăpat autorităților de stat, Acestea au dezlănțuit teroarea, în timp ce candidatul Ioan Pepa cutreiera satele, însoțit de avocatul dr. Lucian Georgevici din Recaș și preotul ortodox Nicolae Martinovici din Belinț, în mai multe localități și se interzice să vorbească alegătorilor, iar adunările populare sunt dizolvate. Alegerile au loc la Recaș în 30 aprilie (stil nou) 1906. În această zi s-a dat în Recaș o luptă dură între români și susținătorii candidatului guvernamental. Toate ospătăriile din Recaș au fost ocupate și puse la dispoziția aderenților candidatului Heinrich Anton. Orășenii neromâni din Recaș erau sfidători cu românii veniți din satele din jur, insultele, șicanele la adresa românilor erau la tot pasul. Pe la ora 10,00 seara s-a terminat scrutinul, candidatul național român Ioan Pepa a întrunit 834 voturi, iar Heinrich Anton 1015⁷⁶.

La baza acestui rezultat electoral care nu reflecta realitatea se află în primul rând teroarea desfășurată de autorități. Se mai adaugă și alte cauze, secundare, dar care totuși rămân explicații reale. Astfel, trebuie amintit că în acest cerc electoral n-a existat nici o colaborare între români și celelalte naționalități. Alegătorii sârbi și germani au votat cu candidatul guvernamental. Mai mult decât atât, acest cerc electoral a avut parte de o faptă reprobabilă, de tristă amintire. Aici mai mult ca oriunde, cauza națională românească primordială a fost dată uitării de unii alegători români, care s-au pierdut în fricțiuni mărunte și nesemnificative, sub masca confesională. Așa se face că alegătorii români de religie greco-catolică, nu mulți la număr au votat cu candidatul guvernamental și nu cu conaționalul lor Ioan Pepa, care era protopop ortodox. Deși nu erau mulți la număr, gestul lor a constituit o pierdere în balanța scrutinului, în condițiile inexistenței unei aderențe faptice din partea alegătorilor germani și sârbi⁷⁷.

Activismul politic relansat odată cu campania electorală din 1905, când s-a hotărât participarea românilor din teritoriile aflate sub stăpânirea maghiară la alegerile de deputați parlamentari, a fost benefic. Raționamentul acțiunii are la bază trista realitate că, în Ungaria de atunci, ungurii formau o minoritate din totalul populației țării (conform recesământului din anul 1900, Ungaria avea 19.254.559 locuitori, din care unguri – 8.742.301 vezi Magyar Sztatisztikai Közlemenyek 1902-Comunicări statistice maghiare). În asemenea condiții, o reprezentare proporțională a fiecărei etnii în parlament, act de banală dreptate însemna, practic și eliberarea pe căi politice a

---

⁷⁶ „Tribuna” nr. 76 din 22/5 mai 1906, p. 3.

⁷⁷ Ioan Tomole, *Românii din Banat în luptele naționale-electorale de la începutul secolului al XX-lea*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 2000, p. 133.

popoarelor supuse prin cuceriri. Numai că, prevederile legii electorale au urmărit în mod deliberat excluderea de la vot a românilor, ca și a celorlalte naționalități nemaghiare, atât prin censul mărit impus pe venitul proprietății de pământ, cât și prin excluderea celor ce nu stiau citi și scrie în limba maghiară. La aceste măsuri s-au mai adăugat și modul inegal de arondare a circumscripțiilor electorale. Este elocvent în acest sen, raportul de mai târziu al consulului englez la Budapesta care, adresându-se ministrului de externe britanic arăta: „*În comitatele pur românești, o circumscripție electorală e constituită din mii de alegători, pe când în cele cu populație mixtă abia dintr-o sută*”⁷⁸. Luptele electorale au scos în evidență necesitatea votului universal, egal, direct și secret. Mișcarea pentru vot universal a fost o constantă în lupta națională a românilor, la începutul secolului al XX-lea, ea fiind, de altfel, problema principală a vieții politice românești până la primul război mondial. Deputați bănățeni au dus o activitate susținută pentru vot universal și în parlamentul din Budapesta⁷⁹. În toată perioada până la primul război mondial românii bănățeni au fost nevoiți să-și desfășoare lupta electorală nu pe baza votului universal ci pe baza votului censitar introdus în Ungaria la mijlocul secolului al XIX-lea. Evident că acest fenomen a nedreptățit populația bănățeană, privată de dreptul de a vota, deoarece nu întrunea condițiile impuse de votul censitar, fenomen ce s-a repercurSIONAT negativ asupra mișcării naționale a românilor bănățeni.

Dacă oficialitățile din Ungaria încercau să apere in justiția socială și națională prin măsuri dure, românii se străduiau să-si cucerească drepturile istorice prin bună înțelegere cu poporul maghiar. În sensul celor spuse sunt edificatoare spusele lui Valeriu Braniște: „*Politica noastră nu este condusă de ură contra maghiarilor, ci de dragoste pentru interesele de existență națională a poporului român. Dragostea aceasta ne îndeamnă la cea mai rezolută rezistență contra tendințelor utopiste de desnaționalizare sprijinite de politica de stat a Ungariei, dar dragostea aceasta e mult prea curată și sfântă decât să se poată profana prin manifestații de ură*”⁸⁰.

De altfel, și în rândul unor reprezentativi oameni de cultură și știință unguri s-au exprimat opinii pentru colaborarea și dezvoltarea unor acțiuni

---

⁷⁸ „Tribuna” (Arad), anul X, nr. 71 din 15/28 aprilie 1906, p. 6.

⁷⁸ Idem, nr. 72 din 16/29 aprilie 1906, p. 3.

⁷⁸ Pr. Horia Țâru, *Monografia satului Izvin*, 1983, mss.

⁷⁸ „Tribuna” nr. 76 din 22/5 mai 1906, p. 3.

⁷⁸ Ioan Tomole, *Românii din Banat în luptele naționa-electorale de la începutul secolului al XX-lea*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 2000, p. XXIV.

⁷⁹ Radu Păiusan, *op. cit.*, p. 48.

⁸⁰ „Drapelul” nr. 16 din 8/21 februarie 1905.

menite să ducă la apropierea și mai buna cunoaștere dintre cele două popoare, în pofida atmosferei de presiune promovată de autoritățile din Austro-Ungaria⁸¹.

Declanșare primului războiu mondial, în vara anul 1914 a adus un șir de suferințe și privațiuni populației din Banat, fără deosebire de naționalitate. Un foarte mare număr de bărbați din toate localitățile sunt mobilizați și trimiși pe câmpurile de luptă, în timp ce campaniile de rechiziționare a produselor agricole se desfășurau fără încetare, familiile de țărani rămânând adeseori și fără strictul necesar. Autoritățile revin mereu cu noi ordonanțe, prin care dispun aspre pedepse împotriva celor care ascundeau produsele agricole și refuzau să le predea statului⁸².

În toată perioada războiului, dar în special după intrarea României în război, în 1916, autoritățile austro-ungare instaurează un regim de persecuție împotriva românilor. Sub pretextul de „*spionaj în favoarea României*” de „*sentimente daco-române*”, „*înaltă trădare*” sau „*agitații contra statului*” un număr mare de fruntași români din toate straturile sociale au fost puși sub pază politică, domiciliu forțat, deportați în lagărele din vestul Ungariei sau întemnițați la Seghedin, Arad, Caransebeș, Cluj⁸³.

La **Izvin**, pentru convingerile lor naționale manifestate, preotul ortodox Nicolae Dărăbanțiu a fost internat la Sopron, iar preotul greco-catolic dr. Ștefan Pop și locuitorii Teodor Novac și Costa Vuia au fost puși sub pază politică, aceste fapte ne arată amploarea persecuției, dar și dimensiunea rezistenței locale la cruda politică de deznaționalizare și asuprire a guvernului maghiar⁸⁴.

Sacrificiile populației românești din Banat, au fost foarte mari, 20% din românii mobilizați au murit pe front, în închisori, în deportări sau acasă în urma rănilor. Mulți au fost dați dispăruți sau au rămas invalizi. Pierderile de vieți omenești au îndoliat și nenumărate familii din Izvin, unde au rămas multe văduve și orfani de război.

---

⁸¹ *Teroarea hortisto-fascistă în nord-vestul României*. București, 1985, p. XXXI.

⁸² Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *op. cit.*, p. 33.

⁸³ *Ibidem*, p. 34.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 82.

Tabel cu eroii căzuți în războiul din 1914-1918 din satul **Izvin**⁸⁵

Nr. crt.	Numele si prenumele	Ocupațiunea	Nr. casei	Gradul	Data și locul morți	Anul
1	Toma Novac Mandriș	elev cl.VII liceu	117	plutonier	Galiția	1916
2	Ioan Mărghitan	plugar	55	soldat	Italia	1916
3	Ioan Coșariu	plugar	180	soldat	Italia	1916
4	Costa Marcu	plugar	239	soldat	Polonia	1914
5	Ioan Micșa	plugar	54	soldat	Galiția	1916
6	Achim Murariu	plugar	169	caporal	spre front	1916
7	Ioan Boșcu	plugar	8	soldat	Taschin Rusia	1918
8	Ghiorghe Opreanu	plugar	17	soldat	U.S.A	1917
9	Nicolae Adamescu	plugar	18	soldat	Serbia	1914
10	Păun Beche	plugar	59	soldat	Bistrița	1915
11	Ioan Bogdan	plugar	300	soldat	Timișoara	1914
12	Ioan Cherlia	plugar				
13	Teodor Cherlia	plugar	182	soldat	Tirol	1916
14	Alexandru Clipici	plugar	215	soldat	Laibac	1917
15	Lazăr Coteț	plugar	71	caporal	Italia	1917
16	Ioan Descariu	plugar	226	soldat	Italia	1915
17	Ioan Hodoneanțu	plugar	190	soldat	Rusia	1917
18	Achim Cherlia	plugar	129	soldat	Demi	1916
19	Avram Jura	plugar	163	soldat		
20	Petru Mandriș	plugar	4	soldat	Italia	1916
21	Ghiorghe Măidac	plugar	313	soldat	Galiția	1914
22	Adam Mârza	plugar	72	soldat	Galiția	
23	Avram Oproane	plugar	136	soldat	Galiția	1916
24	Ghiorghe Peptenari	plugar	43	soldat	Albania	1916
25	Nicolae Sebu	plugar	207	soldat	Rusia	1918
26	Ioan Jivu	plugar	46	soldat	Italia	1915
27	Ioan Oproane	plugar		soldat		
28	Nicolae Peptănari	plugar		soldat		

⁸⁵ Pr. Traian Pelea, *Cronica parohiei*, mss. la Arhiva Mitropoliei Banatului.

Monumentul eroilor căzuți în războiul din 1914-1918 a fost ridicat prin colectă publică de către vrednicul preot Meletie Șora, de învățătorul Ștefan Ștefanu și de epitropul parohial Ioan Marcu. Monumentului este în formă de cruce, fiind făcut din marmură neagră, pe care sunt săpate numele eroilor. Monumentul a costat 4100 coroane, în momentul construirii, adică în anul 1920.

Voluntari din **Izvin** în armata română proveniți din captivitate rusească au fost următorii: Ioan Bogdan, Ioan Milincu, Simeon Anghel, Zorilă Pop, iar dintre prizonierii din Italia: Nicolae Cuzmici, Nicolae Glăvan, Nicolae Pisat, Dumitru Sârbovan și Toma Suci⁸⁶.

Marea Unire și perioada contemporană

Greutățile războiului, valul de persecuții împotriva românilor rămași la vetrele lor și jefele inutile pentru o cauză străină au potențat dorința românilor de a lupta pentru libertate și de a realiza unitatea națională.

Unirea Transilvaniei și Banatului cu România, întâmplată în acel miraculos an 1918 a fost rodul luptei și jertfei a zeci de generații și astfel, consfințea un ideal de dreptate ce bătea de mult la porțile istoriei, venea să încoroneze prin entuziasta hotărâre de la Alba Iulia cu răsplată deplină a dreptății istorice, luptele și suferințele de veacuri ale unei națiuni martirizate, în stare să înfrunte cu uimitoare tenacitate noianul de primejdii, fără să-și fi pierdut speranța într-o viitoare izbăvire⁸⁷.

Marea Unire de la 1 decembrie 1918, prin care s-a făurit statul național român este rezultatul logic, final, al unui întreg proces istoric, iar Alba Iulia simbolizează cetatea istorică a unirii românilor.

Mișcarea națională din Banat se manifestă cu adevărat hotărâtor ca o forță politică de o înaltă capacitate organizatorică cu ocazia alegerilor delegaților pentru Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918. În localitățile stabilite ca centre de circumscripții electorale au participat pe lângă bărbații de încredere aleși în fiecare sat și un mare număr de locuitori din satele învecinate. Spiritul de ordine și disciplină caracterizează aceste adunări populare. Se redactează cu mare grijă procesele verbale și protocoalele pentru a se putea dovedi legalitatea alegerilor; se eliberează delegaților credenționale și mandate, întărite cu sigiliul comunei și cu zeci de semnături.

---

⁸⁶ Nicolae Ilieșiu, *loc. cit.*, p. 122.

⁸⁷ I Lupaș, *Importanța istorică a zilei de 1 decembrie*, p.11, apud Ioan D. Godea, în „Românul”, Timișoara, 2001, p. 57.

La **Izvin** în 25 noiembrie 1918, reprezentanții comunelor din cercul electoral Recaș aleg cu unanimitate delegații pentru Marea Adunare Națională.

Pentru a ilustra cât mai veridic momentul redăm în întregime procesul verbal al adunării.

„Proces verbal

*Luat în adunarea electorală a cercului electoral Timiș-Recaș din comitatul Timiș ținută în 25 noiembrie 1918 la **Izvin**.*

Prezident: Dr. Ștefan Pop

Notari: Ștefan Ștefanu

*Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a celor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească doi bărbați de încredere. Se numesc de atari prin Costa Bogdan și Gheorghe Coteți
Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutinului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit d-nii;*

Teodor Novac din Izvin

Dr. Lucian Georgevici din Timișoara- Recaș

Nicolae Manea din Topolovățul- Mare

Alexandru Martin din Ictar

Ca urmare prezidiul declară pe d-nii: Teodor Novac, Dr. Lucian Georgevici, Dr. Sever Bugariu, Nicolae Manea și Alexandru Martin de aleși cu unanimitate și aclamațiune”⁸⁸.

Participant din **Izvin** la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a fost Teodor Novac⁸⁹, agricultor fruntaș, născut în localitatea **Izvin**, județul Timiș la 19 martie 1857. A urmat cursurile școlii confesionale din sat. S-a remarcat prin atitudinea demnă, națională și prin participarea activă la acțiunile culturale și politice din comună, la alegerile parlamentare din 1906, sprijinind candidatul P.N.R. Odată cu intrarea României în război este pus sub pază politică. La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia participă ca delegat al Cercului electoral Recaș, reprezentând voința sătenilor din Izvin. După 1918 este apreciat pentru interesul și stăruința depusă în activitatea economică și culturală din comună. Se stinge din viață la 14februarie 1941

---

⁸⁸ Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *op. cit.*, p. 115.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 239.

în Izvin, rămânând pentru noi un veșnic model de viață și simțire românească.

Desfășurarea adunărilor în care au fost nominalizați fruntașii românilor, pentru a participa la Alba Iulia, a fost considerabil îngreunată de prezența trupelor străine (armata sârbă), care, în data de 17 noiembrie 1918 au intrat în Timișoara. Dacă, la început armata sârbă a fost bine primită, ca un aliat, în scurt timp a creat obstacole și îngrădiri serioase în calea organizării românești a Banatului și a participării la Adunarea de la Alba Iulia. În multe cazuri, s-a interzis în satele aflate sub ocupația sârbească ținerea adunărilor de alegeri și de a vota delegații cu credenționale, adică împuterniciri de a vota unirea fără condiții a Banatului cu România. În timpul ocupației sârbești, Izvinul a fost sediul unui pluton al armatei sârbe sub comanda locotenentului Obrin. La început sârbii s-au purtat corect cu populația din sat, dar la plecare au confiscat de la săteni 91 perechi de boi.

La intrarea armatei române în Timișoara la 3 august 1918 - marea sărbătoare a românilor bănățeni - au participat cu însuflețire și locuitorii din Izvin, inclusiv corul. În dimineața zilei de 3 august, trupele române venind din Lugoj au trecut cu mare fast și prin Izvin, fiind precedate de un lung șir de automobile și trăsuri cu autoritățile oficiale și alte persoane notabile. În fruntea armatei se profilează figura impunătoare a colonelului Virgil Economu. Referitor la momentul sublim a primirii trupelor românești în localitățile Banatului scriitorul Camil Petrescu publică un emoționant eseu, din care vom spicui câteva fraze „*De-a lungul șoselelor bocancii soldatului român ridică nori de pulbere liberă, din pământul robit al Banatului. În sunetele muzicilor, în uralele mulțimei, sub ploaia de flori, ei intră astăzi în ținuturile visurilor lor și ale noastre.*

Au năvălit drumurile Banatului și parcă s-au pus codrii în mișcare. Ochii celor ce de peste o mie de ani așteaptă sub genunchiul barbar, sînt astăzi numai flăcări, căci sălbăticia stigătelor de bucurie e făurită din toată ura celor zece veacuri. Cei care au ieșit cu mic cu mare de-a lungul drumurilor n-au văzut nici când armate românești. De aceea vor să-și umple ochii cu priveliștea rară.

Căci alături de soldații cu uniformă cenușie, cu ranițe grele și arme cu repetiție, calcă umbrele celor ce luptară cu pieptul gol, cu ghioagă și coasă, șapte sute de ani de-a lungul Dunării și Nistrului. Cei care muriră la Podul Înalt, la Rovine, la Călugăreni și la Plevna vin și ei la marele banchet postum.

*Căci, azi e ziua trimfală” și cei care vin sînt purtătorii de ale unui vis împlinit*⁹⁰.

Tot în același sens vom reda salutul protopopului Ioan Oprea (fost preot la **Izvin**), adresat armatei române în ziua de 3 august 1919., *Biserica noastră dreptmăritoare și clerul român adunat aici în jurul acestui altar are onoarea a vă saluta cu bucurie căci d-voastră sînteți solia cea dintâi care ne aduce răsăritul soarelui dreptății. Prin tot trecutul nostru istoric se trage ca un fir roșu rolul pe care l-a avut Biserica și clerul în luptele naționale și la făptuirea marelui ideal național.*

Biserica a fost busola de care s-au înfrînt toate atacurile îndreptate contra ființei noastre naționale, ea a fost scutul nostru de apărare în vremi de restriști și de grea încercare.

*Astăzi sîntem deja pe pragul mântuirii noastre și știm că aceste lupte nu ni se vor mai cere, dar sîntem conștienți că ni se impune dorința de a conlucra la asigurarea unor temelii trainice, la întărirea și înflorirea României Mari. (...) Am ferma credință, că Dumnezeu care ne-a dat putere să înfruntăm toate loviturile grele, de care am fost împărțasiți, ne va călăuzi și de acum înainte pe calea cea bună ca să putem fi la culmea chemării noastre. Am convingerea că Dumnezeu care ne-a dat minte și tărie de-a nu pierde nădejdea în aspirațiunile noastre, ne va da cu atît mai mult de acum înainte inspirațiunea recerută ca să fim mai mult ca pînă acum tari în iubirea noastră sinceră față de tron și patrie, față de limbă, legi și neamul nostru*⁹¹.

Integrat României Mari, comitatul Timiș, la care se mai adaugă și partea din comitatul Torontal revenită României prin Tratatul de pace de la Paris (1920), va primi denumirea de județul Timiș-Torontal și va cuprinde, ca subdiviziuni administrative plășile: Buziaș, Centrala (Timișoara), Ciacova, Comloș, Deta, Gătaia, Giulvăz, Jimbolia, Lipova, Periam, Sânicolau Mare, Vinga.

Izvinul făcea parte din județul Timiș-Torontal, plasa Centrală.

Sfârșitul primului război mondial și crearea miraculoasă a României Mari au obligat clasa politică să inițieze reforme sociale și economice. Cu inițierea și aplicarea reformei agrare din anul 1921 și introducerea votului universal s-a înlăturat discriminarea socială și națională în exercitarea drepturilor cetățenești fundamentale.

---

⁹⁰ Al. Georgescu-Vâlcea, *Douăzeci de ani de la intrarea oștirii române în Banatul eliberat*, Lugoj, 1939, p. 18-19, apud Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *op. cit.*, p. 329.

⁹¹ Ioan Munteanu, Vasile Mircea Zaberca, Marian Sârbu, *op. cit.*, p. 335.

Cât privește agricultura, această ramură a fost puternic influențată de reforma agrară, legiferată în perioada 1918-1921, cea mai profundă reformă înfăptuită în centrul și sud-estul Europei după primul război mondial. Cu toate limitele sale cauzate de clauza răscumpărării pământului și a modului de aplicare, reforma agrară a exercitat o influență pozitivă asupra vieții țaranului român.

Proprietarul moșiei din **Izvin**, Ottlyk Peter s-a refugiat în Ungaria, așa că toată moșia a fost expropriată și împărțită țăranilor îndreptățiți conform legii în loturi de 4 iugăre.

Ottlyk (Ozoróczy și Kozhanóczy), este una dintre cele mai vechi familii din Ungaria. Strămoșul Hodsztov (László) a obținut în dar de la regele Andrei al II.-lea moșia de la Ozor pentru meritele sale din perioada cruciadei, o moșie, care cuprinde cea mai mare parte a raionului condus de un ban din comitatul Trencsén. Mai târziu, familia a obținut o diplomă de la regele Sigismund în anii 1397 și 1410. Colonelului György (Gheorghe), pentru comportamentul eroic manifestat cu ocazia reocupării cetății de la Buda, i-a fost acordat o nouă pajură, odată cu confirmarea statutului său de nobil în data de 18 august a anului 1688, de către regele Lipót I. De la acest György se trage generația existentă la ora actuală. Din familie, Péter (născ. în 1858), fiul lui Géza (născ. 1882- +1911) s-a mutat în comitatul Timiș și s-a stabilit în **Izvin**. În acel timp a luat parte în mod activ la soluționarea problemelor obștești, în calitate de referent administrativ al comitatului. Dintre frații săi: Iván (născut în: 1858) a fost secretar de stat la Ministerul Agriculturii, șambelan regal și împăratesc, Géza (născ. 1864) șambelan regal și împăratesc, consilier de departament la Ministerul Internelor.

Blazonul: Pajura: în albastru, pe fundal verde, un călăreț turc cu turban alb și caftan albastru, pe un cal alb, atacă cu o suliță un viteaz maghiar pe un cal roșu, îmbrăcat în roșu, care se apără cu sulița ridicată. Deasupra lor se vede între o semilună argintie și o stea aurie cu șase colțuri o literă L aurie cu o coroană.

Ornament coif: urs care ține în dreapta o sabie arcuită, iar în stânga un steag roșu, cu un cap de turc tras în sabie. Acoperitoare: albastru - auriu - roșu - argintiu⁹².

Vie a rămas în memoria celor din **Izvin**, ziua de 13 noiembrie 1923, când satul a fost vizitat de primul rege al României Mari, Ferdinand I, care s-a întreținut cu preotul Meletie Șora și cu conducătorii politici ai satului. De asemenea satul a mai fost vizitat în perioada interbelică și de alte

---

⁹² Borovszky Samu, *Magyrorszag varmegyei es varosai. Temes varmegye*, f. an., Budapesta, p. 69.

personalități marcante ca poetul și omul politic Octavian Goga, sau generalul Dragalina, care s-au întreținut cordial cu preotul locului.

În perioada interbelică locuitorii **Izvinului** au avut o largă posibilitate de exprimare politică. Pentru alegerea deputaților în parlamentul roman, **Izvinul** a fost repartizat la circumscripția electorală Recaș. La aceste alegeri săteni se împărțeau dându-și voturile candidaților partidului ai căror aderenți erau.

Perioada interbelică se caracterizează printr-o înviorare economică în Banat în special determinată de creșterea producției, cu toate neajunsurile declanșate de criza economică din anii 1929-1933, producția agricolă înregistrează o continuă dezvoltare. În anul 1935 se pun bazele Cooperativei din **Izvin** de creștere și îngrășare a bovinelor, care aduce rezultate mulțumitoare pentru locuitori, tot în acest an a luat ființă Societatea de asigurare reciprocă în cazurile de mortalitate a animalelor.

Începând cu ziua de 15 martie 1939 se fac mari concentrări de trupe în vederea păzirii granițelor românești grav afectate de politica revizionistă a vecinilor.

De remarcat, că sub conducerea primarului Nicolae Ursu și a notarului Emil Groza, în toamna anului 1940 și iarna anului 1941 s-a tăiat un canal în hotarul comunei dinspre Recaș, lung de 200 de m și larg de 4m pentru a proteja comuna de inundațiile care se produceau prin scurgerea apelor ce veneau de către Recaș, Șuștra, Topolovăț și umplea hotarul **Izvinului**. Prin tăierea acestui canal de importanță capitală pentru **Izvin**, apa se scurge în canalul Bega, iar hotarul satului este ferit de inundații.

De asemenea în iarna anului 1940 sosesc în Banat trupe motorizate germane. Soldații sunt bine echipați. Trupele sosite sunt repartizate în satele svăbești. Recașul primește cu mare pompă trupele venite: porți triumfale, fanfară, coruri. În noaptea de 8 spre 9 ianuarie, armata germană cazată în Recaș pleacă spre o altă destinație. Amintiri lăsate: traiul bun și deosebit și prețurile mari ce ofereau pe diferite produse alimentare, de exemplu oul a ajuns la 10 lei, găscă grasă la 1000 de lei.

În plan politic se accentuează lupta forțelor democratice împotriva tendințelor cercurilor conducătoare de restrângere a unor drepturi și libertăți cucerite.

Pe plan extern, imediat după instalarea la putere în Germania a regimului lui Hitler în ianuarie 1933, pericolul revizionist capătă noi dimensiuni amenințând indeosebi existența sau integritatea teritorială a unor state. Vechile tendințe revanșarde și revizioniste ale vecinilor noștri au fost transformate în țeluri politice, primordiale. După anexarea Austriei de către Germania, oameni politici clarvăzători au atras atenția asupra consecințelor

grave ale anexării pentru România. Dictatura regală instaurată la 10 februarie 1938 a fost una din perioadele contradictorii din istoria țării, când situația României pe plan extern s-a agravat la maximum, datorită, în principal izolării și părăsirii ei de către marile puteri ale Europei, iar independența și suveranitatea țării a fost încălțate brutal de puterile Axei, după care a urmat, ca un vârf al nenorocirilor, declașarea celui de-al doilea război mondial.

Acest război a avut consecințe dezaastroase pentru întreaga țară, precum și pentru locuitorii satului Izvin. Concentrările, urmate de mobilizări, au afectat forța de muncă a satului, apoi rechizițiile au slăbit puterea economică a fiecărei gospodării. Numeroase famili au rămas îndoliate, mulți orfani și văduve au rămas în urma acestui război fără egal în ceea ce privește distrugerile umane și materiale în istoria omenirii. În luna iunie 1941 începe războiul și pentru români, care va aduce o mare îngrijorare în rândurile populației din Izvin, lumea vine în pâlcuri dese la biserică, unde se roagă cu evlavie implorând cu lacrimi fierbinți ajutorul lui Dumnezeu pentru cei plecați pe front și pentru poporul român.

Vremurile grele și nesigure a impus mutarea de la orașe la sate a unor instituții și școli. La **Izvin** se refugiază Liceul militar „*Mihai Viteazul*” cu arhiva și întreg materialul didactic. Personalul liceului și elevii sunt cazați la locuitorii din sat sau în instituțiile satului. Astfel Casa Culturală și școala confesională au fost transformate în dormitoare, școala nr. 1 în cancelarie și sală de mese pentru ofițeri și profesori, iar în curtea școlii au fost construite șoproane pentru masa elevilor. Comandantul liceului colonelul Virgil Ignat a început să facă o serie de îmbunătățiri instituțiilor satești, s-a reparat în exterior școala, s-au reparat fântânile arteziene din sat, s-a vopsit gardul de fier de la biserică și școală și s-a construit o cantină cu o suprafață de 30 m². În ziua de 12 mai 1944 generalul Corneliu Dragalina, în urma unei pene de mașină se oprește în **Izvin** pentru 6 ore. Cu această ocazie face vizite celor doi preoți ortodocși, preotului greco-catolic Nicolae Lugojan și învățătorului director Ștefan Ștefanu. Vizita a fost deosebit de plăcută, fiind de față colonelul Virgil Ignat și maiorul Teodorescu.

Imediat după 23 august, trupele germane aflate în retragere încep să teriorizeze populația de la orașe și sate cu aviația, mitraliind asupra localităților. În ziua de 11 septembrie o coloană germană din trupele din Serbia înaintează spre Voiteni. Lumea speriată de la oraș a luat drumul refugiului spre Lugoj. Drumul de la Timișoara la Lugoj era o mare de căruțe, de pedestrii civili, de autorități, fiecare luând minimum necesar traiului de refugiat și a plecat în mare grabă. Locuitorii din Izvin s-au refugiat, în mare parte la Herneacova. După ce coloana germană a fost

oprită, lumea a început cu teamă a se reîntoarce la vetrele lor. Coloana germană de la Voiteg înaintază din nou, fapt ce declanșează o nouă panică și lumea se scurge zile întregi spre Lugoj. În zilele de 16 și 17 septembrie germanii ajung la canalul Bega din fața **Izvinului**, ceea ce declanșează în **Izvin** pribegia. Trupele sovietice ajung în acele zile în **Izvin** și Timișoara și formează front pe livezile satului, luptele deosebit de înverșunate durează toată ziua de 17 septembrie până spre seară, când nemții sunt respinși. Satul n-a suferit de pe urma bombardamentului. Noi trupe sovietice trec prin **Izvin**, luni de zile, atât pe șosea cât și pe calea ferată, alimentând frontul din vest.

Anul 1945 a fost un an bogat în evenimente, dar ceea ce a afectat cel mai mult pe locuitorii **Izvinului** au fost rechizițiile pentru armată, oi, boi, cai, vaci porci sunt recheziționate de la locuitori. Din **Izvin** s-a luat numai 7 cai, pe când în satele din jur s-au luat 30-50 de cai. Sindicatul de cabaline a reușit să salveze iepele gestante, fiind și ordin în acest sens⁹³.

Lista eroilor din **Izvin** căzuți sau dispăruți pe câmpul de luptă în al II-lea război mondial 1941-1945⁹⁴.

Numele si prenumele	Anul Nașterii	Vârta avută	Data când a căzut	Loc. unde a căzut
Costa Bosiac	1918 XII-14			Canar
Ioan Nisu	1901	40	24.01.1941	Ucraina
Dimitrie Cinca	1920 III-5			Moldova
Gheorghe Șipoș	1920VII-23			Ungaria
Ioan Câruntu	1919 VII-23	25		Ungaria
Ioan Pisat	1912 VI-29			U.R.S.S.

Tabel cu cei dispăruți în războiul din 1941-1945

Numele si prenumele	Anul nașterii	Vârta avută	Frontul pe care a dipărut
Ioan Cherlia	1991 Xi-22		U.R.S.S.
Ioan Crăciun	1919 VIII-4		U.R.S.S.
Ioan Petcu	1920 X-23	25	U.R.S.S.
Ghiorghe Iacob	1911 I-10		U.R.S.S.
Nicolae Popovici	1911 V-9		U.R.S.S.

⁹³ Pr, Horia Țâru, *loc. cit.*, p. 39-40.

⁹⁴Pr. Traian Pelea, *loc. cit.*, anexă.

Tabel cu invalizii de război⁹⁵.

Numele si prenumele	Anul nașterii	Vârta avută	Procentul de invaliditate	Lipsa organului	Frontul unde a dipărut
Ghiorghe Marcu	1905 VIII-6	39	100%	lipsă mână dreaptă	U.R.S.S.
Ioan Belințan	1919 VIII -4	23	80%	lipsă picior drept	U.R.S.S.
Ioan Munteanu	1910 IV-2	34	80%	paraliză la mână dreaptă	U.R.S.S.
Nicolae Marcu	1912 II-12	29	40%	defect picior drept	U.R.S.S.
Nicolae Ursu	1913 VIII-29	30	20%	defect picior drept	U.R.S.S.
Ioan Coteș	1932 IV-28	22	80%	lipsă ochiul drept	Ungaria
Ioan Cherlia	1922 VIII-28	23	60%	paraliză la mână dreaptă	Ungaria
Ioan Scorobete	1920 I-2	26	20%	defect picior drept	Ungaria
Ghiorghe Novac	1914 II-28		40%	paraliză la mână dreaptă	U.R.S.S.
Mihai Szabo	1918 II-14		20%	defect picior drept	U.R.S.S.

Perioada dintre 23 august 1944 și 30 decembrie 1947, este o perioadă deosebit de complexă și contradictorie și se caracterizează printr-o luptă disperată și inegală dintre forțele politice părăsite de istorie, care încearcă să-și apere pozițiile și forțele favorizate de conjunctura politică și militară și care tind să destrame această societate și să preia puterea. Cele dintâi măcinat de incertitudini sunt obligate să rămână în defensivă, în timp ce forțele favorizate câștigă teren, treptat dar sigur, conducându-se după un plan de perspectivă, riguros elaborat. Opoziția partidelor tradiționale este, de fapt tolerată din rațiuni dictate de situația internațională, în virtutea unor clauze din convențiile dintre aliați și sovietici. Existența ei va fi curmată definitiv odată cu autodizolvarea Partidului Național Liberal și mai ales odată cu judecarea și condamnarea, în noiembrie 1947, ai principalilor conducători ai Partidului Național Țărănesc, „*vinovați de complot împotriva statului și trădare*”, cum specifică actul de acuzare. La 30 decembrie 1947 regele va fi silit să abdice, nemaiavând în jurul său nici o forță politică și nici o personalitate cu autoritate, care să se opună cu succes detronării. Cu detronarea regelui se prăbușește ultimul stâlp al vechii societăți.

În acest context politic intern sub presiunea directă a trupelor sovietice de ocupație se instaurează regimul comunist Teroarea fizică și psihică dezlănțuită asupra populației, cotele mari de produse agricole

⁹⁵ *Ibidem*, anexă.

impuse țăranilor au avut ca efect sărăcirea și exasperarea țăranilor, pentru a se putea înfăptui mai ușor colectivizarea agriculturii. Această atmosferă de nesiguranță a stăpânit și colectivitatea satului Izvin.

Din punct de vedere al conducerii politico-administrativ comuna Izvin a avut primărie încă din timpul regimului dualist austro-ungar. În acele vremuri comuna era condusă de antistia comunală compusă în cazul satelor mai mici din jude, locțiitor al acestuia, doi jurați, notar, tutore și medic cercual. În atribuțiile antistei comunale intră întocmirea regulamentelor, stabilirea și adunarea impozitului, întreținerea drumurilor, paza comunală și de câmp, pompierii, conscrierea tinerilor incorporabili și a rezerviștilor, conscrierea populației în vederea stabilirii impozitului către stat și încasarea acestuia. Majoritatea acestor atribuții rămân valabile și în cadrul statului român, după ce Banatul s-a încadrat în structurile administrative ale României.

Seria primarilor cunoscuți din **Izvin**:

Efta Ștefănel și Efta Popovici

Nicolae Stoia	IX-1908 până la IX-1912
Dimitrie Crăciun	IX-1912 până la IX-1914
Achim Mandriș	IX-1914 până la 1917
Dimitrie Ursu	1917 până la 1918
Simion Murariu	1918 până la 1919
Dimitrie Novac	1919 până la 1924
Vasilie Sugariu	1924 până la 1925
Ioan Bogdan	1925 până la 1926
Pompei Bosioc	VII-1926 până la VII-1930
Gheorghe Novac	VII-1930 până la XII-1933
Ioan Stoia	XII-1933 până la VI- 1934
Pompei Bosioc	VIII-1934 până la VI-1937
Costa Novac	VII-1937 până la I-1938
Trăilă Lața	15 I-1938 până la 5 II-1938
Pompei Bosioc	II-1938 până la III-1939
Achim Bosioc	III-1939 până la IX-1940
Nicolae Ursu	IX-1940 până la I- 1941
Dimitrie Golojâie	I-1941 până la XI-1941
Trăilă Lața	XI-1941 până la X-1942
Țăran Petru	X-1942 până la IV- 1945
Maidac Petru	IV-1945 până la X- 1946
ScorobeteDimitrie	X-1946 până la I-1948
Căruntu Petre	I -1948 până la V -1948
Bandici Gheorghe	V-1948 până la VIII-1948

Ioan Beche	VIII-1948 până la VII-1949
Roman Gherga	VII- 1949 până la V- 1950
Ioan Beche	V-1950 până la X- 1950

La sfârșitul anului 1950 titulatura primarilor se schimbă în președinți ai Comitetului Provizoriu și astfel începând cu date de 15 X 1950 până la 15 XI este numit președinte Pava Pavel, iar din 15 XI 1950 până la sfârșitul anului este președinte Beche Ioan, când primăria din comuna **Izvin** este desființată și mutată la Recaș. La **Izvin** nu a mai rămas nici un funcționar de carieră decât agentul agricol Dimitrie Scorobete, Ioan Beche devine președintele Sfatului popular din Recaș, fiind extrem de priceput în chestiuni agricole, el a lucrat toate registrele de planificare și repartizare pe gospodării a planurilor de cultură.

Seria notarilor cunoscuți sunt:

Iuliu Munteanu	1904-1918
Pavel Manta	1918
Vasile Dobrov	1919
Ioan Jivan	1919-1924
Ștefan Gavrilă	1924-1925
Damaschin Kalai	1925-1926
Ernest Cadariu	1926
Ioan Jivan	1926-1927
Emil Groza	1927-1928
Atanase Crăciun	1928-1932
Emil Groza	1932-1949
Ștefan Chireac	1949-1950
Nicolae Marcu	1950-1951

Începând cu Ștefan Chireac nu se mai numesc notari, ci secretarii Comitetelor Provizorii înființate cu data de 10 VII 1949, astfel după Ștefan Chireac urmează funcționarul de la primărie secretarul Nicolae Marcu de la nr. 5 din **Izvin** până la sfârșitul anului 1950, când comuna **Izvin** este transformată în sat și este condusă administrativ dela Recaș⁹⁶.

Prin legea nr. 5 din anul 1950 se impune împărțirea administrativă în regiuni și raioane. **Izvinul** făcea parte din raionul Timișoara regiunea Banat. Legea noii împărțiri administrative-teritoriale a României din anul 1968 readucea forma tradițională românească de organizare teritorială: județ, comună, sat. Din 4 iunie 1968 Izvinul face parte din comuna Recaș, județul Timiș.

---

⁹⁶ *Ibidem*, p. 14.

Sistemul socialist și epoca din 1947 până-n 1989 a fost pentru locuitorii **Izvinului** o perioadă dramatică, plină de contradicții: colectivizarea, alienarea sentimentului tradițional de proprietate al țăranului, schimbările produse în mentalitatea și munca sa, peste care s-a grefat un sentiment tulbure de teamă, speculat și bine întreținut de autorități, au afectat puternic ființa țăranului bănățean și ale căror consecințe se întrevăd pregnant și astăzi. Iată câteva din avatarurile țăranului socialist. La acestea se poate adăuga, stilul găunos și demagogic al discursului politic, folosit pentru a cosmetiza viața satului, apoi practica raporturilor false privind producția agricolă. A însemnat, în același timp eradicarea analfabetismului, îmbunătățirea asistenței medicale, dreptul la cultură, învățământ gratuit la toate nivelele, electrificarea satelor, ce a dus la o relativă creștere a nivelului de trai. O consecință a industrializării masive a fost exodul tineretului din Izvin spre oraș la studii și muncă, care a avut drept urmare scăderea relativă a populației tinere, dar nu la cote alarmante ca în cazul altor sate, deoarece majoritatea tinerilor au continuat să facă naveta și nu s-au rupt definitiv de viața satului.

În **Izvin** în anul 1949 ia ființă gospodăria agricolă colectivă „*Ion Creangă*”. În anul 1959 întreaga comună Izvin este colectivizată, iar în 1962 întregul Banat este colectivizat.

Propaganda împotriva bisericii, ateismul practicat în școli și societate au privat populația României de o educație religioasă sănătoasă, ceea ce se răsfrânge și astăzi asupra comportamentului moral al oamenilor.

Evenimentele din decembrie 1989 deschid noi perspective în istoria românilor, perspective generoase în intenții, dar pe care le zdruncină și compromise realitățile cotidiene. Concretul vieții dă naștere la o sumedenie de probleme pentru care nu prea suntem pregătiți să le rezolvăm atât la nivel de stat cât și la nivel de individ. Totuși, optimiști ca tot românul, considerăm că este un bun început și prin eforturi colective, responsabile, vom împlini dezideratele exprimate în decembrie 1989.